

www.e-rara.ch

**Notitia orbis antiqui, sive, geographia plenior, ab ortu rerumpublicarum
ad Constantinorum tempora orbis terrarum faciem declarans**

Cellarius, Christoph

Lipsiae, 1773

ETH-Bibliothek Zürich

Shelf Mark: Rar 1019

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-13466>

Caput XII. De Sicilia.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

XXIX.

Insulæ circa Sardiniam plures sunt minores. Plinius lib. III cap. VII *Habet ea* [Sardinia] *a Gorditano promontorio duas insulas, quæ vocantur Herculis: a Sulcensi, Enofin: a Caralitano, Ficariam.* Habet & Ptolemæus in Sardinia Γορδῖτανον ἄκρον, *Gorditanum promontorium in latere occidentali supra Tillium, septemtrionem versus, ubi duæ insulæ, altera mediocris, altera parua admodum.* Ptolemæus autem vnam Ἡρακλέως νῆσον proponit, maiorem intelligens, quæ hodie Zauara dicitur: minorem, nunc Isola, Piana, propter exiguitatem posthabuit. Promontorium autem Gorditanum, est Capo di Argentera. *Enofis*, hodie S. Antioco: Caralitano promontorio obiectæ Cortelazo & Serpentera: alterutra Plinii & Ptolemæi *Ficaria*. Præterea Ptolemæus narrat *Phintonis* (Φητωνος) insulam, *Nymphæam*, *Diabaten*, *Hieracum*, ἱεράκων, id est accipitrum; *Plumbariam*, & *Hermæam* siue Mercurii. In Agathodæmonis tabula *Hermæa* est supra Olbianum sinum, contra Insanos montes: *Diabate* contra portum Nymphæum: *Hieracum* siue *Accipitrum* insula ab occasu sinus Sulcitani. *Phintonis* insulam, quam & Plinius habet, in septemtrionem Cluverius ad Erebantium promontorium reiecit. *Cuniculariæ* Plinii ex Tabulæ Peutingerianæ *Cunicularia* vna, ad sinum Caralitanum sita, cognoscuntur. *Bertula* in eadem Tabula ad medium lateris occidentalis: Boaris & Bouenna, utcumque scriptas, ad australe visuntur, quæ il Toro (Taurus) & la Vacca hodie vocantur. *Plumbaria* Μολυβδῆς, incerto loco est.

CAPVT XII.

DE

S I C I L I A.

I.

Sicilia insula tam propinqua est Italiæ, ut plures veterum continentem olim fuisse, postea vel terræ motu vel maris impetu vtriusque abscissam, crediderint, de quo in Italia, quum *Rhegi*, vrbis ad fretum sitæ, nomen explicaremus, prædictum fuit, suspectum illam historiam, & fabulæ similorem permultis videri adeo, ut antiquorum etiam modestiores. * Virgilius atque Mela, ad famæ incertum & vulgi opinionem id reiiciant, dicantque, ille *dissiluisse FERUNT*; hic, *Sicilia, ut FERUNT*, aliquando *continens*. Sæuit hodieque mare, fiunt tremores terræ atque motus, nec vero tanta auulsio partium deprehenditur. Accedunt rupes & promontoria, quibus vtrumque latus freti præmunitur, ut disruptio ne credibilis quidem videatur. Nihilominus non desunt, qui id adseueranter enuntient, Silius Italicus lib. XIV vers. 11

Auso-

* Ouid. Metamorph. XV, 290

- - - Zancle quoque iuncta fuisse
Dicitur Italiæ: donec confinia pontus
Abstulit & media tellurem repulsi vnda.

*Aufonia pars magna iacet Trinacria tellus ;
Vt semel expugnante Noto, & vastantibus undis,
Accepit freta cœruleo propulsa tridente.
Namque per occultum cæca vi turbinis olim
Impactum pelagus laceratæ viscera terræ
Discidit, & medio perrumpens arua profundo
Cum populis pariter conuulsas transtulit vrbes.*

Plinius quoque lib. III cap. VIII non dubitabundus dixit, *Sicilia, quondam Bruttio agro cohærens, mox interfuso mari auulsa.* Quod tam certum Tanaquillo Fabro, viro clarissimo, adparet, vt tempus etiam auulsionis in Eustathii ad Periegetæ vers. 475 commentariis se inuenisse lib. I epist. XIV gloriatur: quam is auctor (si modo antiquior ipse esset, fideque dignior) Acasto, Aeoli filio, Siculis imperitante, factam esse memorat. Aeolum autem Tanaquillus circa ea tempora vixisse refert, quibus Israelitæ duram illam feruitutem, quam sub Pharaonibus seruierant, exuerunt. Vnde id confirmetur, non addidit, quod in medio, aut dubio potius, relinqueamus.

II.

Siue autem vera fuit abruptio illa, siue, quod probabilius videtur, vt multæ antiquitatis traditiones, conficta; tam vicina tamen Sicilia Italiæ est, vt suburbanam illam prouinciam Romani dixerint. Florus lib. II cap. II quum iam Sicilia suburbana esset populi Romani prouincia: & lib. III. c. XIX de feruili bello: *Terra frugum ferax, & quodammodo suburbana prouincia.* Quid? quod tanta illarum propinquitas est, vt in altera alterius gallicinia & latratus canum exaudiri iam olim obseruatum fuerit. Silius dicto loco vers. 20

*Sed spatium, quod dissociat consortia terræ,
Latratus fama est (sic arcta interuenit unda)
Et matutinos volucrum transmittere cantus.*

Plinius latitudinem freti MD passuum refert: Straboni autem lib. V p. 177 a Cæny promontorio ad Posidonium *συνωπὸς ὅσον ἑξαστάδιος, μικρὸν δὲ πλέον τὸ ἐλάχιστον διαπέραμα, angustia freti sex stadiorum, & paullo longior traiectus breuissimus.* At Agethemerus lib. I cap. V *διάστημα ἔχει ἀπὸ Πελορώς ἄνευ εἰς Ἰταλίαν σαδίων ἑξ ὑποθρονόν, traiectus a Peloro promontorio in Italiam, habet undecim stadiorum fretum:* id quod propius ad numeros Plinii, si recte sese habent, accedit.

III.

Varia sunt insulæ huius nomina, eaque vela situ, vel a populis eorumque ducibus imposita, *Trinacria, Triquetra, Sicania, Sicilia*, vt periphrastica nomina aliataceamus. Plinius lib. III cap. VIII *Ante omnes [insulas est] claritate Sicilia, Sicania Thucydidi dicta, Trinacria pluribus, aut Triquetra, a triangula specie.* Primum nomen *Trinacria* a tribus ἀκροῖς seu promontoriis vocatur, quorum primum, *Pelorum, Πέλωρον*, aduersus Scyllam in Italiam vergit: alterum, *Pachynum*, in Græciam: tertium, *Lilybæum*, in

Africam. *Trinacriæ* nomen poetis vsurpatum magis est quam ceteris scriptoribus. Virgilius *Aeneid.* iii vers. 440

Trinacria fines Italos mittere relicta.

Et ibidem in versu 581 - - - intremere omnem

Murmure Trinacriam, & cælum subtexere fumo.

Et per modum adiectionis versu 384

- - - *Trinacria lentandus remus in vnda:*

& Silius lib. xiv vers. 11 *Trinacria tellus*, quem versum paullo ante produximus. Est etiam *Trinacris*, trisyllabum eiusdem compositionis nomen.

Ovidius *Fast.* iv vers. 419,

Terra tribus scopulis vastum procurrit in æquor

Trinacris, a positu nomen adepta loci.

Et *Metamorphos.* lib. v vers. 346

Vasta giganteis ingesta est insula membris

Trinacris.

Ac elisa littera *Τρινακρία*, *Trinacia*: & *Τρινακλις*, *Trinacis*. Dionysius *Perieges.* vers. 467

Τρινακλή δ' ἐπὶ τῇσιν, ὑπὲρ πέδον Αὐσονίων

ἑκτέταται.

Trinacia autem post has super solum *Aufoniorum* extenta est. Id quod nonnulli etiam ab *ἀκρεν*, quamquam eiecta littera est, deriuant. Eustathius ad Dionysium: Ἐστὶν οἷον ἐτυμολογία τῆτο τῆς *Τρινακρίας* οἰονεὶ *Τρινακρίας*, ὃ ἐστὶ τρεῖς ἐκχέουσαι ἀκρεῖς. Et Strabo lib. vi pag. 183 euphoniæ dat expulsionem litteræ. *Τρινακρία*, inquit, πρότερον, *Τρινακλις* δ' ὕστερον προσηγορεύθη, μετονομασθεῖσα εὐφυνότερον, *Trinacria* primum, *Trinacis* deinde adpellata sono vocis concinniore. Alii vocabulum a *τρίναξ*, *nos*, id est *tridens* deducunt, quod quia ambigue per τ & θ scribitur, Homeri quoque scriptura *Θρινακλή* * *Odyss.* λ vers. 106, & μ vers. 127, 135 simul intelligitur. Byzantius Stephanus: *Τρινακρία* ἐκλήθη ἕως, ἢ ὅτι τρεῖς ἀκρεῖς ἔχει, ἢ ὅτι *Θρίνακί* ἐστὶν ὁμοία, *Trinacria* ita vel a tribus promontoriis dicta, vel quod *Θρίνακί*, id est tridenti, similis est.

IV.

Vocabulum *Triquetra* præter Plinium supra productum, est Horatii lib. ii *satyr.* vi vers. 55, ubi prædia *Triquetra* militibus promissa, in Sicilia sunt: & Silius lib. v vers. 490

Huc Aetnæa cohors, Triquetris quam miserat oris

Rex, Arethusa, tuus.

V.

Nomen *Sicania*, a *Sicanis*, populo, est, quos Dionysius *Halicarnassensis* lib. i pag. 17 γένος Ἰβερικόν, *Hispanam* gentem vocat: *Siculi* autem, vnde nomen *Sicilia* est, ex Italia feruntur in insulam venisse. Silius lib. xiv vers. 33 de vtrisque

Cyclo-

* Nicander *Theriac.* 529 pag. 35. *Θρινακλήν μὲν εἶζαν ἔλεν γυναιθεῖα θάψα Μίξας.* Vbi Scholia: *Θρινακλίαν τὴν εἶζαν τῆς θάψας λέγει, διὰ τὸ ἐν Σικελίᾳ γίνεσθαι· ἢ γὰρ Σικελία διὰ τὸ τρεῖς ἀκρεῖς ἔχειν *Τρινακρία* καὶ *Τρινακλί* καλεῖται.* Ignoravit igitur veriore originem *Θρινακρίας*.

Cyclopia regna
 Vomere verterunt primum noua rura Sicani.
 Pyrene misit populos. & vers. 37
 Mox Ligurum pubes, Siculo ductore nouauit
 Possessis bello mutata vocabula regnis.

Etiam *Læstrygones*, quæ gens perinde fuit Italica, in antiquissimis Siciliæ habitatoribus numerantur, de quibus Silius dicto libro vers. 127

Prima Leontinos vastarunt prælia campos,
 Regnatam duro quondam *Læstrygone* terram. *

Additæ coloniæ Græcorum, Naxos, Chalcidensium, Syracusæ Corinthiorum, aliæque aliorum: & Carthaginienfes magnam partem occuparunt. Hos colonos numerasse satis sit; plures tradunt Strabo in Sicilia, & Thucydides lib. vi sub initium. Ex qua commistione factum, vt trilingues Siculi apud Apuleium lib. xi censerentur, id est Græce, Punice, Italice loquentes.

VI.

Ingens fertilitas insulæ, laudataque a pluribus. Vt de Græcis taceam, tota Ciceronis oratio Frumentaria est testis huius rei: & Florus serui li bello, *Terra frugum ferax*: ac Silius Italicus lib. xiv vers. 23

Multa solo virtus: iam reddere sænus aratri,
 Iam montes umbrare olea, dare nomina Baccho;
 Nectare Cecropias Hyblæo accendere ceras.

Inde est, quod horreum Romanæ reipublicæ hæc insula habita quondam fuerit. Cicero pro Lege Manil. cap. xii Pompeius nondum tempestiuo ad nauigandum mari Siciliam adiit, Africam explorauit; inde in Sardiniam cum classe venit: atque hæc tria frumentaria subsidia reipublicæ firmissimis præfidiis nauibusque muniuit. Et Liuius lib. xxvi cap. xl de consule Læuino refert, coegisse Siculos, positis tandem armis ad agrum colendum animos conuertere: vt esset non incolarum modo alimentis frugifera insula, sed urbis Romæ atque Italiæ (id quod multis sæpe tempestatibus fecerat) annonam leuaret. Et lib. xxvii cap. v omnes [Siculos] in vrbes agrosque suos reductos, arare, serere: desertam recoli tandem terram frugiferam ipsis cultoribus, populoque Romano pace ac bello fidiissimum annonæ subsidium.

VII.

Limes inter Italiam Siciliamque fretum est, inde *Siculum* cognominatum, de cuius latitudine supra dictum fuit: longitudo xv millia passuum secundum Plinium lib. iii cap. viii. Florus lib. iv cap. viii de Sexto Pompeio: *Tanta mole belli penitus in Siculo freto iuuenis oppressus est*. Græce πορθμὸς Σικελικὸς, vt Marcianus Heracleota pag. 12 adpellauit. Fertur illud inter Scyllam & Charybdim: illam in Italico litore, de qua etiam in Italia actum fuit; hanc in mari propiorem insulæ litoribus. Mela lib. ii cap. vii *Scylla saxum est: Charybdis mare*; ** *utrumque noxium adpulsis*.

Fff ff 2

Plinius

* Adde Tzetzen ad Lycophron. v. 662.

** De Scylla & Charybdi multa Tzetzes ad Lycophron. v. 45.

Plinius dicto loco: *Charybdis mare vorticosum*. Seneca epist. lxxix incunte: *Exspecto epistolam tuam, quibus mihi indices, circuitus Siciliae totius quid tibi noui ostenderit, & omnia de ipsa Charybdi certiora*. Nam Scyllam saxum esse, & quidem non terribile nauigantibus, optimescio: *Charybdis an respondeat fabulis, perscribi mihi desidero*. Et si forte obseruaueris, (dignum est autem ut obserues) fac nos certiores, *utrum uno tantum vento agatur in vortices, an omnis tempestas æque mare illud contorqueat: & an verum sit, quidquid illo freti turbine adreptum est, per multa millia trahi conditum, & circa Tauromentarum litus emergere*. Virgilius Aeneid. iii vers. 420

*Dextrum Scylla latus, læuum implicata Charybdis
Obfidet, atque imo barathri ter gurgite vastos
Sorbet in abruptum fluctus, rursusque sub auras
Erigit alternos, & sidera verberat vnda.*

Equibus facile adparet, quid rei sublit in Charybdi, & quid fabulis imputandum sit. Quo id cum primis pertinet, quod de trina eructatione a poetis, etiam Hygino fab. cxxv est proditum. Esse autem propiorem Siciliae litori, quam Italiae, illud læuum Maronis, dextro Scyllae oppositum ostendit; etiam cognomentum a Siciliae vrbe petiit, Ouidii Fast. lib. iv vers. 499

Effugit & Syrtes, & te, Zancleæ Charybdi.

IIX.

Primum in insula iuxta fretum est promontorium *Pelorum*, quod vario genere nominatur *Pelorus & Pelorum*, prout vel mons vel promontorium subauditur: etiam muliebri forma *Peloris & Pelorias*, utrumque imitatione Græcorum, quibus est Πελορις, ἰδος, & Πελοριάς, ἄδος. Dionysius Perieg. vers. 472

Ημερόεσσα Πελορις, ἔς Αὐσονίην ὁρώσασα,

Ventosa Peloris in Ausoniam spectans. Polybius lib. i cap. xlii ἀκροτήριον, τὸ εἰς τὰς ἀρκτὺς κεκλιμένον, προσαναγορεύεται Πελοριάς, promontorium [insulae] septentrionale vocatur *Pelorias*. Et antea cap. xi περὶ Πελοριάδα. Latina exempla sunt: Silius Italicus lib. xiv vers. 79

Celsus arenoso tollit se mole Pelorus.

Et Ouidius Metamorph. xiii vers. 726 - - - at Arcton

Aequoris expertem spectat Boreamque Peloros.

Mela lib. ii cap. vii de promontoriis Siciliae: *Pachynum vocatur, quod Græciam spectat: Lilybæum, quod in Africam: Peloris, quod in Italiam vergens Scyllæ aduersum*. Et paucis interiectis: *inter Lilybæum & Pelorida Panormus & Himera*. Et Cicero Verrina vltima cap. iii facilius fuerit ad Oceanum peruenire, quam ad Peloridem accedere. Ouidius Fast. iv vers. 479

*Iamque Peloriadem, Lilybæaque, iamque Pachynum
Lustrarat.*

Et Solinus cap. v *Pelorias aduersa vespero Italiam videt*. Verius septentrioni, quam vespero, dixisset, etiam Salmasii τῇ πάνι iudicio. Aliquando *Pelorias* est nomen regionis, distinctum a promontorio. Diodorus Siculus

his lib. iv extremo fabulam ex Hesiodo adfert, *Ορίωνα προχῶσαι τὸ κατὰ τὴν Πελοριάδα κείμενον ἀκρωτήριον, καὶ τὸ τέμενος τῷ Ποσειδῶνος κατασκευάσαι, Orionem aggeribus construxisse promontorium iuxta Peloriadem, & templum in eo Neptuni ædificasse.* Illa regio Peloritana ora dicta est Solino cap. v.

IX.

Messana prima vrbs Siciliae, ex Italia si traicitur, ad fretum posita, olim dicta *Zancle*. Silius lib. xiv vers. 195

Incumbens Messana freto.

Diodorus lib. iv cap. vlt. ἡ τότε Ζάγκλη, νῦν δὲ Μεσσήνη, ὀνομαζομένη, quæ olim *Zancle* erat, nunc *Messane* nuncupatur. Idem, nomen *Zancle* a Zanclo rege deductum refert: alii a falce, quam vox Ζάγκλον Siculis sonet, id est a curvitate loci. Thucydides lib. vi pag. 413 Ὀνομα τὸ μὲν πρῶτον Ζάγκλη ἦν, ὑπὸ τῶν Σικελῶν κληθεῖσα, ὅτι δρεπανοειδὲς τὸ χωρίον τὴν ἰδέαν ἐστὶ, τὸ δὲ δέεπανον οἱ Σικελαὶ Ζάγκλον κληῖσι. Nomen antiquum [vrbs] *Zancle* erat, a Siculis impositum, quia locus [curvitate sua] speciem falcis præbet. Falx enim Siculis Ζάγκλον dicitur. Alterum nomen a Messeniis Peloponnesi est. Strabo lib. vi pag. 185 κτίσμα ἐστὶ Μεσσηνίων, τῶν ἐν Πελοποννήσῳ, παρ' ὧν τὸνομα μετέλλαξε, Ζάγκλη πρῶτον καλεμένη διὰ τὴν σκολιότητα τῶν τόπων, Condita est a Messeniis Peloponnesiacis, a quibus & nomen accepit, *Zancle* antea ab obliquitate locorum dicta. Thucydides id soli Anaxilæ Messenio, Rheginorum tyranno, tribuit, qui, promiscuis colonis immixtis, urbem a patria sua denominauerit. Vocabulum *Zancle* poetis reliquum. Silius lib. i vers. 662

Vos etiam Zanclem Siculi contra arma tyranni

Iuvisse egregium:

qui & *Zancleā* mænia eandem urbem lib. xiv vers. 49 vocitavit. Alterum nomen Græcis idem plane est, quum Siciliae & Peloponnesi vrbes significat. Vtramque enim Μεσσήνην Strabo, Ptolemæus, Scylax, Thucydides, Diodorus vocant: in nummis autem Siculorum est ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ, quam formam Latini imitantur, Siciliensem urbem *Messanam*; Peloponnesiacam *Messenem* constanter nominantes. Mela dicto loco: *Ora, Ionium mare attingens, hæc fert illustria: Messanam, Taurominium, Catinam, Megarida, Syracusas.* Et Livius lib. xxi cap. xlix *Ad eas [naues Carthaginienfium] conspectas, a Messana duodecim naues ab Hierone rege Syracusanorum missæ, qui tum forte Messanæ erat.* Et Suetonius Calig. cap. li *repente a Messana noctu profugit, Aetnæi verticis fumo ac murmure pauescens.* Oppidani Μεσσανιεύς, uti ex nummis adparet, in quorum vno est ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ: facie obversa ΠΕΛΩΡΙΑΣ. Latine *Messanenses*: postquam autem Mamertinos receperunt, nominis illorum societatem inire non sunt dedignati. Pompeius Festus in MAMERTINI: *Quum in parte ea Siciliae [Mamertini] consedissent, * quæ nunc Tauricana dicitur, forte parantibus bello cernere Messanensibus auxilio venerunt ultro - - - quod ob meritum eorum ut gratiam referrent, & in suum corpus communionemque agrorum inuitarunt eos,*

Fff ff 3

& no-

* Ver sacrum Samnitium dicere debuerat auctor. Nam postea demum ver illud sacrum a Mamerte (sic Osci Martem vocant) Mamertinorum nomen accepit.

Et nomen acceperunt unum, ut dicerentur Mamertini. Et Plinius lib. III cap. VIII *A Peloro, mare Ionium ora spectante, oppidum Messana civium Romanorum, qui Mamertini vocantur.* Ab his Messana Ciceroni dicta Mamertina ciuitas, orat. in Verr. Frument. cap. VI.

X.

Sequitur *Drepanum* promontorium Ptolemæi atque Plinii: dein, quod Plinius addit, *colonia Tauromenium, quæ antea Naxos.* Et nummus, COL. AVG. TAVROMEN. Et Græci *ταυρομένιον*, quod utique præferendum vulgato Latinis libris *Taurominio*: quamvis nec hoc, quod in multis codicibus constanter legitur, damnatum velim. Cicero fœderatam ciuitatem dixit, orat. Frumentar. cap. VI. *Fœderatæ, inquit, ciuitates duæ sunt, Mamertina & Tauromenitana.* Ciues ergo seu coloni *Taurominitani* siue *Tauromenitani.* Silius lib. XIV vers. 257

Taurominitana cernunt de sede Charybdim.

Nummus Harduini, TAYPOMENITAN. Ceterum huius vrbs meminit Cicero lib. XVI epist. XI ad Atticum: *Epistolas Catinam, Tauromenium, Syracusas commodius mittere potero.* Hodie Taormina. Quod vero Plinius *Tauromenium* dixit antea *Naxum* fuisse adpellatum; in eo dissentit Strabo, dicto loco: sed facile conciliatur Plinio. Nam *Tauromenium* conditum est in monte *Tauro*, ut Diodorus describit lib. XIV cap. LX, & lib. XVI cap. VII. *Naxos* autem ad latus montis australe fuerat, quam *Dionysius* euertit, ut idem lib. XIV cap. XVI prodidit. Ex ruinis ergo huius surrexit in proximo, aut creuit *Tauromenium*, ut visa eadem vrbs fuerit, quæ olim *Naxos*, post *Tauromenium* adpellabatur. Litus *Tauromenitanum* dicebatur *Κοπερία, Copria*, ab eiectione ibi nauium fragminibus, quæ *Charybdis* voritice perierant. Strabo prædicto loco de *Charybdi*: *τὰ ναυάγια παρασύρεται πρὸς ἡδὺνα τῆς Ταυρομενίας, ἣν καλεῖσιν ἀπὸ τοῦ συμπτώματος τῆς Κοπερίας, absorptarum nauium fragmenta ad litus Tauromenitanum deuoluuntur, quod ab hoc euentu COPRIA, quasi sterquilinium, vocatur.* Et *Pacatus Panegyri*. Theodof. cap. XXVI *Charybdim loquor? quæ quum plena nauigia sorbuerit, dicitur tamen reiectione naufragia, & contortas fundo rates Taurominitanis litoribus exponere.*

XI.

Citra *Tauromenium* est *Ἀργεννὸν ἄκρον, Argennum* promontorium Ptolemæi: ultra coloniam *Onobala* fluuius *Appiani*, lib. V Ciuil. pag. 1162 *παρέπλει τὸν ποταμὸν Ονοβάλας, præternauigabat flumen Onobalam.* Quod vero circa *Tauromenium* aut *Naxum* defluit, non videtur amnis alius ab illo esse, qui *Vibio* est *Taurominius*, inter *Syracusas* & *Messenem*, a quo oppidum *Taurominium*. Hodie *Cantara* dictus. Proximus est *Asines* fluuius Plinii, quem *Fiume Freddo*, ab aqua frigidissima nunc adpellari aiunt. *Harduinus* *Plutarchi Asinarum* (Ἀσινῶν, in *Nicia* pag. 541) eundem esse autumat, quem *Ciuuerius* inter *Syracusas* & *Pachynum* posuit. Ab *Aetna* decurrit *Acis* amnis, poetis memoratus. Theocritus idyllio I vers. 69

Οὐδ' Ἀτῖνας σκοπιᾶν, ἐδ' Ἀκίδος ἱερὸν ὕδωρ,

Neque

Neque Aetnae cacumen, neque sacra Acidis undam. Et Ovidius lib. iv Fa-
stor. vers. 468

Præterit & ripas, herbifer Aci, tuas.

Et Silius lib. xiv vers. 222

Quique per Aetnaeos Acis petit æquora fines.

Nomen hodieque tenet, aut Sicula dialecto Iaci vel Chiaci vocatur. Post
hunc.

XII.

Catana * est siue *Catina*, e regione Aetnae montis, vna ex quinque
coloniis Romanis, secundum Strabonem *Ναξίων κτίσμα*, a *Naxiis* olim condi-
ta. Ptolemæus, *Κατάνη καλάνια*: Plinius III cap. viii *Scopuli tres Cyclopum,*
portus Ulyssis, colonia Catina. Mela II cap. vii *Ora hæc fert illustria, Mes-*
sanam, Taurominium, Catinam, Megarida, Syracusas. Huius nominis
eadem ratio est, quæ *Taurominii*, vt aliter Græci scribant, *Κατάνη*, prima
vocali: aliter Latini plerique, *Catina*, vocali tertia: sicut Græcorum erat
Ταυρομένιον; plurium Latinorum *Taurominium*. Thucydides, Scylax, Stra-
bo, Ptolemæus *Κατάνη* & *Καταναῖοι*, & nummi veteres *ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ*: Plinii
& Melæ scripturam modo vidimus: cum quibus poetæ faciunt Silius
atque Ausonius. Ille lib. xiv vers. 197

Tum Catine nimium ardenti vicina Tiphæo:

id est Aetnae vicina; vide Notas nostras: hic, de Clar. vrbib.

Quis Catinam fletat? quis quadruplices Syracusas.

Nec Cicero aliter quam *Catina*, etiam libris castigatissimis. Libro iv in
Verr. de Signis cap. xxiii *Catinam quum venisset, oppidum locuples, hone-*
stum, copiosum. Et lib. xvi ad Attic. ep. xi *Epistolas Catinam, Tauromeni-*
um, Syracusas commodius mittere potero. At Liuius lib. xxvii cap. viii
Tantum ea cura frumenti prouenit, vt & Romam mitteret, & Catanam conue-
heret, vnde exercitui, qui ad Taurentum æstiuæ acturus esset, posset præberi. **

XIII.

Interluit oppidum Catinense amnis *Amenanus*, ex Aetna ortus, par-
vus & breui decursione. Strabo lib. v pag. 166 *καθάπερ περὶ τῆς Αμενάνης συμ-*
βαίνειν Φασί, τῇ διὰ Κατάνης ῥέοντος, quemadmodum flumini Amenano euenire di-
cunt (deficere penitus) per Catanam fluenti. Ovidius Fast. iv vers. 467

Iamque Leontinos Amenanaque flumina cursu Præterit.

Et Metamorphos. lib. xv vers. 279 restitutoribus Vrsino & Heinsio:

Nec non Sicaniæ voluens Amenanus arenas

Nunc fluit; interdum suppressis fontibus aret.

Idem

* Nonus Dionys. XIII v. 309 pag. 368

Τῇ δ' ἐπὶ Σικελίᾳθεν ἐκβολὰς ἔλθεν Ἀχαΐτης
καὶ οἱ ἐφωμάρετ' ὁμήλοδες ἀσπιδιώται
Κιλλυριῶν τ' Ἐλύμων τε πολὺς στρατός· οἷτε παλιγγῶν
Ἐδρανὸν ἀμφένεοντο. καὶ οἱ Κατάνην παρὰ λίμνῃ
Γετονὰ Σειρήνων πόλιν ἔκκεον

** Et Orosius V c. 13, Eodem tempore Aetna mons ultra solitum exarsit, & torrentibus igneis super-
fusis lateque circumfluentibus, Catanam urbem finesque eius oppressit &c.

Idem Fulv. Vrsinus nummum produxit ab vna parte scriptum AMENANOS, ab altera, ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Deriuatiuum autem hoc nomen est: simplex *Amenas*, quo vsus est Pindarus Pyth. oda 1 antistr. iv ἀμείνα παρ' ὕδαρ, *Amenæ* ad aquam.

XIV.

Sequitur *Symæthus*, Σύμαθος, fluuius, ex Cluuerii coniectura terminus inter Leontinos & Catanam. Thucydides lib. vi pag. 455 ^{ἡλικισαντο} ἐπὶ Συμαίθῳ ποταμῷ ἐν τῇ Λεοντίνῃ, castra posuerunt ad *Symæthum* flumen in agro Leontino. Scylax in Sicilia: Σύμαθος ποταμός, *Symæthus* fluuius. Virgilius lib. ix vers. 584

Eductum Martis luco, Symæthia circum

Flumina: pinguis ubi & placabilis ara Palici.

Vbi Seruius: *Symæthus* fluuius est Siciliae, a rege *Symætho* dictus, haud longe ab urbe Catinensi, circa quem sunt *Palici* dei. Et Vibius Sequester: *Symæthus* Siciliae, vicinus *Palicis*. Defert fluuios *Cyamosorum*, Κυαμώσωρον, Polybii lib. 1 cap. ix iuxta *Centuripas* confluentem: & *Chrysam* Afflorinorum, a Cicerone lib. iv in Verr. de Signis, cap. XLIV memoratum.

XV.

Supra ostium *Symæthi*, prope mare, videtur oppidum *Murgentium* fuisse, Strabonis *Μοργάντιον* lib. vi pag. 186. Et Diodorus lib. xiv cap. xcvi viam memorat, a *Chrysa* flumine ferentem εἰς *Μοργαντίαν*, in *Morgantinam*, vbi πόλιν, urbem subaudiri verosimile est. At Cicero *Frument. orat. cap. XLIII*, & Plinius *III cap. VIII* *Murgentinos* oppidanos vocant: quod a forma *Murgentium* Latina est. Silius lib. xiv vers. 266 - - - frondosis *Morgentia* campis, genere muliebri. Liuius Græcos imitatus lib. xxiv cap. xxvii ita maritimum situm notauit: *Ad Murgantiam* tum classem navium centum Romanus habebat, quoniam euaderent motus ex cædibus tyrannorum orti *Syraculis*. Ultra *Symæthum* est *Eryces* fluuius, ab oppido *Eryce*: quod intus est, delapsus, cuius mentio in *Ἀρεάγαντες* apud Stephanum: deinde *Terias*, alius amnis, prope *Leontinos* in mare Siculum decurrens. Scylax dicto loco: εἰς τὰς Λεοντίνους κατὰ Τηρίαν ἀνάπλες μ' ἐκδίων, *Leontinos* per *Teriam* sursum nauigatur xl stadia, vt Cluuerius numerum emendauit adprobante Vossio Thucydides lib. vi pag. 444 ἐκομίσθησαν ἐπὶ τὸν Τηρίαν ποταμὸν, delati sunt ad *Teriam* flumen: & pag. 476 per ε expressum est ἐπὶ τὸν Τηρίαν ποταμὸν. Plinius de Sicilia: *Flumina Symæthum, Terias*. Excipit hic *Lissum* amnem, *Leontinos* præterfluentem, vt Polybius loco mox indicando tradidit.

XVI.

Leontini, plurali numero vrbs prope *Teriam*, Scylaci xx stadiis, Cluuerio emendenti xl a mari. Mela II cap. vii *Interius Leontini, Centuripinum, & Hybla*. Et Plinius III cap. viii *Oppida Leontini, Megaris*. Ptolemæus vocat *Λεόντιον Leontium*. Hodie *Lentini* est. Situm cum cura signauit Polybius principio excerptorum libri vii, τὴν τῶν Λεοντίνων πόλιν adpellans. Populus quoque, communi cum vrbe nomine, *Leontini*. Liuius lib.

lib. xxiv cap. xxix profectus & ipse in Leontinos: & cap. xxx Marcellus cum omni exercitu profectus in Leontinos. Ager fertilissimus. Cicero Frumentaria cap. xviii Aetnensis ager, qui solebat esse cultissimus; & quod caput est rei frumentariae, campus Leontinus. Hi sunt Læstrygonii campi, ut olim dicebantur. Plinius dicto loco: Intus Læstrygonii campi. Oppida Leontini, Megaris. Et Silius lib. xiv vers. 26

Prima Leontinos vastarunt praelia campos,
Regnatam duro quondam Læstrygone terram.

Olim & Xuthiam illum agrum, a Xutho, prisco domino, adpellatum, Diosdorus auctor est lib. v cap. viii. In agro illo etiam castellum validum, quod Bricinnias Thucydides nominavit lib. v pag. 344.

XVII.

In sinum Leontinum Pantagias fluuius infunditur. Vibius in Fluminibus, addita fabula: Pantagias Siciliae ita dictus, quod sonitus eius decurrentis per totam insulam auditus est usque eo, donec Ceres, quærens filiam, comprimeret eum. Virgilius Aen. iii vers. 688

- - - viuo præteruehor ostia saxo
Pantagiæ, Megarosque sinus.

Et Silius lib. xiv vers. 231 - - - qui
- - - facilem superari gurgite parco
Pantagiam, rapidique colunt vada flaua Symæthi.

Et Græca terminatione Pantagies, Πανταγίης. Plinius lib. iii cap. viii Oppida, Leontini, Megaris: amnis Pantagies. Et Ouidius lib. iv Fastor. vers. 471

Liquerat Ortygien, Megareaque, Pantagienque,
Quaque Symætheas accipit æquor aquas.

Ptolemæus corrupte Παντάχῃ ποταμῷ ἐκβολαί, pro Πανταγίῃ. Trotilum oppidum ignobile ὑπὲρ Πανταγίῃς (lege Πανταγίῃς, nisi utroque modo pronuntiatum fuit) id est, super Pantagia situm, Thucydides post principium libri vi memorauit.

XIX.

Megara, seu Megaris, olim Hybla dicta. Stephanus Byzantius: ἡ βλὰς τρεῖς πόλεις Σικελίας, - - - ἡ μικρὰ, ἧς οἱ πολῖται Γαλεῶται, Μεγαρεῖς, Tres Hyblæ in Sicilia. - - - Parua, cuius ciues Galeotæ, Megarenfes. In voce Μέγαρᾱ idem: ἔκτῃ ἐν Σικελίᾳ, ἡ πρότερον Ἰβλῆ, Sexta [huius nominis] urbs in Sicilia, quæ prius dicta fuit Hybla. Scilicet Megarenfes ex Græcia coloni verus nomen, inducto suo, abrogauerunt. Strabo lib. vi pag. 185 refert, τὰς Δωριέας Μέγαρᾱ κτίσαι, τὴν Ἰβλᾱν πρότερον καλεμένην, Dorienses Megara condidisse, Hyblam antea vocatam. Qui & heic & alibi multitudinis numero τὰ Μέγαρᾱ lib. vi dixit: etiam Thucydides lib. vi pag. 476 παρέπλευσαν ἐπὶ Μεγάρων τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ, nauigarunt aduersus Megara, quæ in Sicilia sunt. Illustris vir Ezech. Spanhemius pag. 356 nummum profert, quo singulari numero scriptum ΜΕΓΑΡΑΣ ΤΒΛΑΣ, Megaræ Hyblæ. Sic Megara, orum, & Megara, ræ, gemina forma habemus. Liuius quoque variat:

Ggg gg

lib.

lib. xxiv cap. xxx *exercitum ducunt Megaram, & mox: Megaris castra movent*, pluraliter: & iterum singulari numero cap. xxxi *Megaram, unde profecti erant, referri signa iubent*. Tertia forma *Μεγαρίς* est Scylacis, cuius lectionem V. C. Iac. Gronovius sollicitat. Certior Diodorus, qui lib. iv cap. lxxx *πλησίον τῆς Μεγαρίδος prope Megaridem*, dixit: etiam certiores Latini geographi. Plinius, ut supra dictum, *Oppida, inquit, Leontini, Megaris*. Pomponius Mela: *Ora hæc fert illustria, Messanam, Taurominium, Catinam, Megarida, Syracusas*. Strabonis ævo *Megara* defierant esse (ἐκ ἐτι ἐστὶ,) τὸ δὲ τῆς Ὑβλῆς ὄνομα συμμένει διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς Ὑβλαῖς μέλιτος, *nomen autem Hyblæ propter mellis Hyblæ præstantiam manebat*. Ovidius lib. iv ex Ponto epist. xv

Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla fauos.

Et Silius Italicus lib. xiv vers. 200

Tum quæ nectareis vocat ad certamen Hymetton

Audax Hybla fauis.

Inde *apes Hyblæas* Virgilius generosissimas ecloga i dixit; & Martialis *Hyblæa mella*, omnium præstantissima.

XIX.

Myla fluuius in hoc tractu memoratus Liuius est lib. xxiv cap. xxx. *Syracusanis, inquit, octo millium armatorum agmine profectis domo, ad Mylam flumen nuntius occurrit, captam urbem esse*. Et in ora, *Xiphonia* promontorium: addunt alii oppidum nominis eiusdem, nec non portum. Strabo lib. vi pag. 184 τὸ τῆς Ξιφωνίας ἀκρωτήριον, *Xiphonia* promontorium. Stephani breuiator: *Ξιφονία πόλις Σικελίας, Xiphonia, oppidum Sicilia: & Scylax in Sicilia, λιμὴν Ξιφώνειος, Xiphoneus portus*.

XX.

Inter *Mylam* & *Megaram* *Alabon*, siue *Alabus* fluuius est. Diodorus lib. iv cap. lxxx *Dædalum Cocalo regi fecisse κολυμβήτρεαν, & quidem prope Megaridem, ἐξ ἧς μέγας ποταμὸς εἰς τὴν πλησίον θάλατταν ἐξεύγεται, καλούμενος Ἀλαβῶν ex qua ingens fluuius, quem Alabonem nominant, in vicinum mare se profundit*. Interpres Diodori est Vibius Sequester: *Alabon* (sic scribendum) *Megarensum*, cuius fontem *Dædalus* dilatauit, agrumque reddidit & regionem, quam idem fluuius deus stabat. Stephanus Byzantius: *Ἀλαβῶν πόλις καὶ ποταμὸς, Alabon oppidum & flumen*. Non addit breuiator, vbinam gentium sit: sed excidisse videtur vox *Σικελίας*. Silio *Alabis* est lib. xiv vers. 228

Nec non qui potant Hypsāque Alabīque sonoros.

Plutarcho & Ptolemæo forma Ἀλαβός, *Alabus*, placet. Hic Ἀλάβος ποταμὸς ἐκβολαί, *Alabi fluminis ostia*; ille in Timoleonte pag. 252 inter *Syracusas* & *Catanam* τὸ ρεῦμα τὴν Ἀβολὸν, riuum *Abolum* habet, quod haud dubie traiectis litteris legendum est Ἀλαβὸν, *Alabum*, ut Ptolemæus scripsit.

XXI.

In intimo sinu, in peninsula *Thapsus* fuit, siue *Thapsus*. nam Græci per e scribunt: Latini fere T simplici omnes. Stephanus: Θάψος ἐστὶ καὶ Σι-

κελίης

κελίης χερσονήσος ἐν τῷ στενῷ ἰσθμῷ, *Thapsus est quoque Siciliae peninsula [& oppidum] in angusto isthmo.* Ex Thucydidis lib. vi p. 478 hausit, cuius hæc sunt: ταῖς τε ναυσὶν ἐς τὴν Θάψον καθορμισάμενοι. ἐστὶ δὲ χερσονήσος μὲν ἐν στενῷ ἰσθμῷ προύχουσα ἐς τὸ πέλαγος, τῆς δὲ Συρακυσίων πόλεως ὅτε πλεῖν, ὅτε ὀδὸν πολλὴν ἀπέχει, cum classe Thapsum subierunt, quæ angusto terræ limite in mare prominens peninsula est, non procul Syracusis, siue terra, siue mari. Virgilius Aeneid. III vers. 689

- - - Megarosque sinus, Tapsumque iacentem.

IACENTEM, id est planam fluctibusque parem, Servio interpretante. Ovidius Fastor. lib. IV vers. 487

Hinc Camerinan adit, Tapsonque, & Heloria tempe.

Et Silius Italicus lib. XIV vers. 207

Non Tapfos, non e tumulis glacialibus Acræ
Defuerunt.

XXII.

Succedunt illustrissimæ Syracusæ, a Corinthiis conditæ, sed quod Vel-
leius lib. II cap. XV observat, conditrice factæ potentiores: vrbs multiplex,
permunita, cum duobus portibus. Scylax: Συράκσαι, καὶ λιμένες ἐν αὐτῇ
δύο, Syracusæ, in qua vrbe duo portus. Plinius sæpe dicto loco: colonia Sy-
racusæ, cum fonte Arethusa. Solinus de Sicilia: principem urbium Syracu-
sas habet. Thucydides lib. VII pag. 503 Συρακῶν ἀντιπολιορκεῖν, πόλιν ἔδεν
ἐλάχιστον αὐτὴν τε καὶ αὐτὴν τῶν Ἀθηναίων, Syracusas vicissim obsidere, urbem ni-
hilo per se, quam ipsas Athenas, inferiorem. Magnitudinem vrbis ex Ro-
manorum expugnatione intelligere licet, per partes multis vix diebus
peracta, singulas tutas munitionibus. Vide Liuii lib. XXV cap. XXIV, seq.
Strabo lib. VI pag. 186 de Syracusis: πεντάπολις ἦν τὸ παλαιόν, ἑκατὸν καὶ ὀγ-
δοήκοντα σταδίων ἔχουσα τὸ τεῖχος, quinque quasi vrbes complexa olim, CLXXX
stadiorum murum habentes. Partes illæ fuere, Nasos, Achradina, Tyche,
Neapolis, Epipolæ; de quibus Liuius dicto loco consulatur. Quod vero
Epipolæ minus erant habitatae, alii quatuor tantum vrbes, siue tetrapolin
in Syracusis notauerunt. Cicero Verrina de Signis, siue lib. IV cap. LIII de
Syracusis: Ea tanta est vrbs, ut ex quatuor urbibus maximis constare dicatur:
quarum una est ea, quam dixi, Insula: quæ duobus portibus cincta, in utrius-
que portus ostium aditumque proiecta est, in qua domus est, quæ regis Hieronis
fuit, qua prætores uti solent. - - - Altera autem est vrbs Syracusis, cui
nomen Acradina est, in qua forum maximum, pulcherrimæ porticus, ornatis-
simum prytaneum, amplissima est curia, templumque Iouis Olympii. - - -
Tertia est vrbs, quæ quod in ea parte Fortunæ fanum antiquum fuit, Tyche
nominata est, in qua & gymnasiū amplissimum est, & complures ædes sacræ;
coliturque ea pars & habitatur frequentissime. Quarta autem est vrbs, quæ
quia postrema ædificata est, Neapolis nominatur, quam ad summam theatrum
est maximum, reliqua. Et totidem partes posteriori ævo fuerunt. Au-
fōnius de Claris urbibus:

Quis Catinam fideat? quis quadruplices Syracusas?

Ggg gg 2

De

De prima parte, quæ *Nācos*, id est *vācos*, siue *Insula* vocabatur, *Ortygia* * proprio nomine, ex eodem Ciceronis loco adnotamus, *mari distundam angusto, ponte rursus adiunctam fuisse*. Addit ibidem: *In hac insula extrema est fons aquæ dulcis, cui nomen Arethusa ** est, incredibili magnitudine, plenissimus piscium, qui fluctu totus operiretur, nisi munitione ac mole lapidum a mari disiunctus esset*. Mira sunt quæ de hoc fonte tradunt, *simum redolere per Olympia*. Vnde Plinius lib. xxxi cap. v ait, *veri simile esse, Alpheum, Peloponnesi fluvium, in eam insulam sub ima maria permeare*. Clarius id Seneca scripsit, sed addidit, *opinio est*, lib. iiii Quæst. Nat. c. xxvi. Et Strabo lib. vi pag. 187 *μυθεύσαι, τὴν Αλφειὸν εἶναι τῆτον*, *fabulantur hoc de Alpheo*. Ex poetis, quorum proprium est fingere, Virgilius tamen ad *famam* refert Aen. iiii, vers. 692

*Sicanio prætenta sinu iacet insula contra
Plemmyrium undosum: nomen dixere priores
Ortygiam. Alpheum fama est huc, Elidis amnem,
Occultas egisse vias subter mare, qui nunc
Ore, Arethusa, tuo Siculis confunditur undis.*

Partem vrbis *Achradinam* Plutarchus in Marcello pag. 308 *τὸ κατεστώτατον, καὶ κάλλιστον, καὶ μέγιστον, munitissimam, & pulcherrimam, & amplissimam civitatis dixit*. Græci, Plutarchus dicto loco, & Diodorus xi cap. lxxviii, & lib. xiv cap. lxiv, *ἀχεραδινὴ* scripserunt: Latini interdum, ut Cicero iam dictis verbis *Acradina* sine adspiratione. *Epipolæ*, *Επιπολάι*, secundum eundem Diodorum lib. xiv cap. xix, *τόπος τετραμμένος ἐπὶ πρὸς ἄρκτον, ἀπόκημνος δὲ πᾶς, καὶ διὰ τὴν τεραχύτητα δυσπρόσδοτος ἐκ τῶν ἔξωθεν μερῶν*, hæc, inquit, *pars tota prærupta erat, & ob asperitatem inaccessa intrinsecus, adiacens cultioribus partibus a septentrione*: quam Dionysius muro circumdedit & vrbis adiunxit. *Hexapylus*, cuius Liuius & Diodorus dictis locis mentionem faciunt, vel porta fuit Neapoleos, vel pars illius novæ vrbis, aut pars muri portis distincti in eadem. Diodorus Epipolis contiguam vel propinquam partem facit, dum murum Epipolarum *πρὸς τοῖς Ἑξαπύλοις*, ad *Hexapyla* (pluraliter Græci) ductum a Dionysio, scripsit: Plutarchus autem & Liuius, vterque in Marcelli historia, ut portam describunt, vel locum insigni porta peruium: ille pag. 308 *τὰ Ἑξαπύλα διακόψας, Hexapyla effringens*: & mox: *ἄμω φαίδειψ τῶν Ἑξαπύλων ὁ Μάρκελλος κατήει, simul illuxit, Marcellus per Hexapyla ingressus urbem est*: hic lib. xxv cap. xxiv *sub luce, Hexapylō effracto, Marcellus omnibus copiis urbem ingressus*. Et paullo ante: *signo ab Hexapylō dato*: item, *prope Hexapylon est portula*; ea magna vi refringi cæpta.

XXIII.

Fontes etiam ad Syracusas celebrantur. Plinius lib. iiii cap. viii *Syracusæ cum fonte Arethusa, quamquam & Temenitis, & Archidemia, & Magea,*

* De hac Ovidius Metamorphos. XV v. 336,

- - Tempusque fuit, quo navis in undis,
Nunc sedet Ortygiæ.

** De Arethusa add. Nonnus Dionysiæ. XII v. 323 pag. 370.

gea, & Cyane, & Milichie fontes in Syracusano potantur agro. De Arethusa supra dictum: *Milichia*, *μειλίχια*, a delicata aqua nomen habet: ex ceteris *Cyane* poetarum carminibus incluta. Ovidius lib. II Pont. epist. x vers. 26

Quaque suis Cyanen miscet Anapus aquis.

Fingitur ex nympha, comite Proserpines, in fontem mutata. Claudianus lib. III de Raptu vers. 245

- - - - - mediis inuenimus aruis

Exanimem Cyanen. - - - - -

Adgredimur subitæ, & casus scitamus heriles.

(*Nam propior cladi steterat*) *quis vultus equorum,*

Quis regat? Illa nihil: tacito sed læsa veneno

Soluitur in laticem. subrepat crinibus humor.

Liquitur, in roremque pedes & brachia manant,

Nostraque mox lambit vestigia perspicuus fons.

Vibius Sequester in lacubus *Cyanen* scripsit, per quam *Anapus* fluuius transeat. Flumen illud, ex Ouidiiam versu cognitum, inter Syracusas & suburbium *Olympieum* in portum magnum infunditur. Memorauit etiam *Liuius* lib. XXIV cap. XXXVI. *Marcellus Syracusas rediit: & post paucos dies Himilco, adiuncto Hippocrate, ad flumen Anapum, octo ferme inde millia castra posuit.* Et Theocritus *Idyll.* I vers. 68

Οὐ γὰρ δὴ ποταμοῦ μέγα ῥόον εἶχετ' Ἀνάπῳ,
neque enim [o nymphae] magnum flumen Anapi amnis tenuistis. Scholia-
stes ibi: ὁ Ἀναπὸς ποταμὸς ἐν Συρακούσαις τῆς Σικελίας.

XXIV.

Trans *Anapum* oppidulum est, tamquam suburbium Syracusarum, cui nomen *Olympium*, siue *Olympieum*, a templo Iouis Olympii, quod habebat. *Liuius* lib. XXIV cap. XXXIII *Romanus exercitus ad Olympium (Iovis id templum est) mille & quingentis passibus ab urbe castra posuit.* *Thucydides* lib. VI pag. 454 *ἰδίδασκον αὐτὰς περὶ τῆς πρὸς τῷ Ὀλυμπίῳ χωρὶς, docuerunt ipsos de loco (quem caperent) ad Olympieum.* Et lib. VII pag. 488 *ἐπὶ τῇ ἐν τῷ Ὀλυμπίῳ πολίχνῃ, apud oppidulum, quod est in Olympieo.* Et *Diodorus* lib. XIII cap. VI *Athenienses silentio in magnum portum nauigantes, τῇ τε Ὀλυμπίᾳ κύρῃ κατέστησαν, etiam Olympio potiti sunt: & cap. VII eosdem ait loco portui imminente potitos, τὴν καλεμένην πολίχνην, quod dicitur, oppidulum (Polychnam) muniuisse, inclusisseque Διὸς ἱερόν, Iouis templum.* Idemne *Olympieum* & *πολίχνη* fuerint, vti videtur, adfirmare argumentis non possum.

XXV.

Qui inter *Olympium* & *Plemmyrium* sinus est, *Dascon* nominabatur. *Diodorus* lib. XIII cap. XIII *πρὸς τὸν κόλπον τὸν Δάσκωνα καλεμένον, in sinum Dasconem compulsus est Eurymedon.* Adjacebat castellum eiusdem nominis. Idem lib. XIV cap. LXXIII *τὸ πρὸς τῷ Δάσκωνι χωρίον, quod ad Dasco-*

Ggg gg 3

nem

nem finum castellum est. Id communi nomine cum sinu vocitatum esse, verba Stephani commonstrant, Δάσκων, Σικελίας χωρίον.

XXVI.

Inde in austrum est *Plemmyrium* promontorium, & iuxta illud eodem nomine castellum. Virgilius Aen. III vers. 693 *Plemmyrium undosum* dixit, contra Ortygiam insulam situm. Diodorus lib. XIV cap. LXIV *ᾠκοδόμησε καὶ τρία φρούρια παρὰ θάλατταν, τὸ μὲν ἐπὶ τῷ Πλημμυρίῳ, τὸ δ' ἐπὶ μέσῳ τῷ λιμένος, τὸ δὲ κατὰ τὸν νεῶν τῷ Διός. Aedificavit [Himilco] tria castella, unum ad Plemmyrium, alterum supra medium portum, tertium iuxta Iouis templum.* Sed curatius descripsit & promontorium & castellum Thucydides lib. VII pag. 488 *τῷ δὲ Νικίᾳ ἰδοῦσαι τὸ Πλημμύριον καλεῖται τειχίσαι. ἔστι δὲ ἄκρα ἀντιπέρας τῆς πόλεως, ἥ περ προὔχουσα τῷ μεγάλῳ λιμένος τὸ εἶμα σεῖον ποιεῖ, Νικίᾳ placuit Plemmyrium munire. Est vero promontorium e regione urbis, quod prominens in portum magnum fauces eius coarctat.* Stephanus, Πλημμύριον φρούριον Συρακυσῶν, *Plemmyrium castellum Syracusarum.*

XXVII.

Ultra Syracusas sunt flumina, Κακύπαρις, *Cacyparis*, ad quod itum est via Helorina, Thucydide prodente lib. VII pag. 545: deinde *Afinarum*, Ασίναρς ποταμός, Plutarcho in Nicia pag. 541 monstrante: tum nobilior *Helorum*. Plinius post Syracusas: *portus Naustathmus, flumen Elorum.* Vibius Sequester: *Helorus Syracusarum, a quo ciuitas.* nam & oppidum, impositum flumini, eodem nomine fuit. Stephanus: *Ἐλώρος πόλις Σικελίας, ἀπὸ Ἐλώρος ποταμοῦ τῷ κατὰ Πάχυνον, Helorus oppidum Siciliae, ab Heloro fluuio, qui est ad Pachynum.* Hic Silio est lib. XIV vers. 270 *clamosus Helorus, a strepitu.* Rigauit amœnissimum campum, Diodoro lib. XIII cap. XIX *τὸ Ἐλώριον πεδίον dictum: & Ouidio IV Fast. vers. 487 Heloria tempe: Virgilio Aen. III vers. 689 præpingue solum stagnantis Helori.*

XXVIII.

Plures etiam portus erant inter Syracusas & promontorium Pachynum. Plinio post urbem est *Naustathmus portus: Ptolemæo supra Pachynum Φαινικὸς λιμὴν, Phœnicus portus: & sub ipso Pachyno promontorio portus erat.* Cicero Verrina ultima cap. XXXIV *nostra classis erat in portu Pachyni.* De ipso promontorio supra in nomine *Trinacriæ* dictum. Et Virgilius Aen. III vers. 689 post *Helori stagnantis ostia:*

*Hinc altas cautes proiecitaque saxa Pachyni
Radimus.*

Et Polybius lib. I cap. XXV *ὅθεν ἀναχθέντες ἐπλεον, δεξιὰν ἔχοντες τὴν Σικελίαν, κάμψαντες δὲ τὴν Πάχυνον ὑπερῆσαν, unde [a Messana Romani] nauigantes dexteram habuere Siciliam, flexoque cursu Pachynum superarunt.* Ptolemæus: Πάχυνος ἄκρα.

XXIX.

Post Pachynum in australi latere est Ptolemæi οδύσσεια ἄκρα, *Odyseum, promontorium.* Lycophron dixit vers. 1030

τῷ Σισυφεὶ παιδὸς ὀχθηρὰν ἄκραν,

Sisyphæi

Sisyphæi filii iugosum promontorium. Quidam enim Vlysssem παῖδα γενεολογῶσι τῷ Σισύφῃ, *filium Sisyphi fuisse per genealogiam tradunt*, vt scholiastes vetus Lycophronis interpretatur. Idem addit, nescio vnde, Vlysssem a se id promontorium nominasse, Κάκραν καλεῖσθαι πρὶν, ὅπερ ἐστὶν πλησίον Παχύνου, *quod antea Cakra dictum fuerit, propinquum Pachyno.* Huc refert Cluuerius portum Edissæ Ciceronis Verr. vlt. cap. xxxiii, aliunde non notum, tamquam deprauatum nomen ex *Odyssæa*.

XXX.

Inter Vlyssis portum & Camarinam sunt fluuii *Motycanus*, a Motyce delapsus, quem Μοτυχάων Ptolemæus scripsit: & *Hirminius* Plinii. Ille nunc Xicli; hic Maulo & Fiume di Ragusa dictus.

XXXI.

Camarina autem vrbs a Syracusanis condita. Strabo lib. vi pag. 187 Καμαρίνα ἀποικὸς Συρακούσων, *Camarina colonia Syracusanorum.* Plinius iii cap. viii oppidum *Camarina.* * Gentile Καμαρίναι Thucydidi lib. vi, & in nummis ΚΑΜΑΡΙΝΑΙΩΝ: etiam Καμαρίνοι, *Camarini*, apud Suidam. Hodieque ruinae, quæ de amplitudine restantur, *Camarana* dicuntur. Adiacet *palus Camarina*, nunc Lago di Camarana, quam *Hipparis* amnis transit, cuius Pindarus Olymp. od. v, & vna *Oani*, Ὠάνη, mentionem facit, vtriusque, vt scholiastes addit, ἐν Καμαρίνῃ, *in agro Camarino.* Ab hac palude proverbium est, μὴ κίνηι Καμαρίναν, ** *Camarinam ne moueas*: quod Stephanus refert Byzantius, & Seruius interpretatur ad illud Virgilio Aen. iii vers. 701

Adparet Camarina procul:

& respicit Silius lib. xiv vers. 199

Et cui non licitum fatis Camarina moueri.

XXXII.

Inter Camarinam & Gelam sunt duo flumina, quæ, quum ceteris cunctis antiquæ adpellationis rationes constent, iisdem deficiuntur. ideoque illos putat Cluuerius esse, quos coniunctos memorauit Silius lib. xiv vers. 229

Et perlucens splendenti gurgite Achaten.

Qui fontes Vagedrusa tuos - - -

supple, colunt. De *Achate* Plinius lib. xxxvii cap. x & Solinus cap. v *** referunt, in ripis eius primum gemmam Achatem fuisse repertam, tum pretiosam, post vilescens, quum pluribus locis inueniretur. De *Vagedrusa* nihil præterea notum est.

XXXIII

* Nonnus Dionysiac. XIII v. 316,

Οἱτ' εἶχον Καμαρίναν, ὅπῃ κελεύοντι ῥέεθρον

Ἰππας ἀπὸ ῥυκτοῦ ἐρεγγυεῖται ἀγκύλον ὕδωρ.

** Epigrammar. Græc. libr. IV Antholog. cap. c. πηγ. pag. 493,

Μὴ κίνηι Καμαρίναν· ἀκύνῃτος γὰρ ἀμείνων

Μὴ ποτε κινήσας τὴν μέλαινα μελίζονα Θείης.

*** Et Theophrastus de lapidib. pag. 396 princip.

XXXIII.

Gela oppidum sequitur, nomine accepto a fluuio *Gela*, qui adluit. Stephanus: Γέλα πόλις Σικελίας καλεῖται ἀπὸ ποταμοῦ Γέλα, *Gela* oppidum *Siciliæ*: nomen habet a *Gela* fluuio. Virgilius *Aeneid.* III vers. 70

Immanisque Gela, fluii cognomine dicta.

Et Silius lib. XIV vers. 219

Venit ab amne trahens nomen Gela, venit Haleſa.

Amnis dicitur *Gelas*, * nunc Fiume di Terranoua. Plinius III cap. VIII *Oppidum Camarina, fluius Gelas, oppidum Acragas.* Ouidius lib. IV *Fastor.* vers. 470

Et te vorticibus non adeunde Gela.

Dextræ ripæ in mare desinenti adpositum oppidum Terranoua, quod haud dubie vetus *Gela* est, ita ordine Maronis postulante: quæ olim vrbs ampla fuit, ideo immanis poetæ cognominata. Oppidani *Geloi*, Γελῶται, Thucyd. lib. VI sub initium: Ciceroni *Frumentar.* cap. XLIII *Gelenſes*: Virgilius & agrum Græco more denominat lib. III *Aen.* vers. 701

Adparet Camarina procul, campique Geloi.

XXXIV.

Post hosce campos fluuius *Himera*, Ἱμέρα, qui insulam secatur. Liuius lib. XXIV cap. VI *Paſto conuenit*, [inter regem Hieronymum & Carthaginenses] *ut Himera amnis, qui ferme insulam diuidit, finis regni Syracusani ac Punici imperii esset.* Et Straboni dicitur διὰ μέσης εἶναι τῆς Σικελίας, per mediam *Siciliam* defluere. Pomponius Mela II cap. VII *Himera, in media admodum [insula] ortus, in diuersa decurrit, scindensque eam utrinque, alio ore in Libycum, alio in Tuscum mare deuenit.* Eadem Silius XIV vers. 234. Sic in contraria geminum *Himeram* (nam duo huius nominis sunt) certum est fluere: ex vno fonte oriri, falsum. Circa ostia eius, qui in austrum decurrit, est *Phalarium* castellum, in quo taurus ille æneus fertur exstitisse, ut Diodorus narrat lib. XIX cap. CXVIII. Cluuerius sinistro ostio adponit *Phintiam*, quæ Diodori sit *Phintias*, in excerptis lib. XXIV; Ptolemæi Φθινθία, quamquam ab hoc in mediterraneis posita. Sed dubia res *Phintia*, quam in medio relictam volumus. Itidem inter ostia mons *Εκνομος*, *Ecnomos*, Diodoro ibidem, & Polybio lib. I cap. XXV, & Plutarcho in *Dione* pag. 969 memoratus: & in eo forsan *Dædalium* Antonini, quia *Dædali* plura in his oris opera, Diodoro teste lib. IV cap. LXXX.

XXXV.

Proximum *Agrigentum*, Græce *Ἀκράγας*, quam formam etiam Latini nonnunquam suam faciunt. Scylax: Καμαρίνα, Γέλα, Ἀκράγας. Plinius: *Fluius Gelas: oppidum Acragas, quod Agrigentum nostri dixere.* Virgilius post *Gelæ* mentionem, dicto loco:

Arduus inde Acragas ostentat maxima longe

Mænia, magnanimum quondam generator equorum.

Thucy-

* Epigrammat, Græc. libr. III cap. εἰς ἀγῶνι. ποιητ. pag. 382, Λευκὰ γέλας Σικελοῖο παρ' ὕδατος.

Thucydides lib. vii pag. 521 ἀμαρτῶν τῆς Ἀκράγαντος, excidens spe Agrigenti occupandi. Liuius lib. xxiv cap. xxxv Adueniens Heracleam [Marcellus] intra paucos dies inde Agrigentum recipit. Gentile Græcum nomen in nummis exstat ΑΚΡΙΓΑΝΤΙΝΩΝ: Latinum Agrigentini Ciceronis lib. ii in Verr. de iurisd. Sicil. cap. l. Agrigentini, inquit, de senatu cooptando Scipionis leges antiquas habent; in quibus & eadem illa sancta sunt, & hoc amplius: Quum Agrigentinorum duo genera sint, unum veterum, alterum colonorum, quos T. Manlius prætor ex SC. de oppidis Siculorum deduxit Agrigentum; cautum est in Scipionis legibus, ne plures essent in senatu ex colonorum numero, quam ex vetere Agrigentinorum. Oppidum in monte fuit: ad portum Ἀκραγαντίνων ἐμπορίον, Ptolemæo notante, hoc est Emporium Agrigentinorum: Strabo ἐπίγειον, nauale, vocat. Ἀκράγας, inquit, καὶ τὸ ἐπίγειον. Desertum cum vrbe fuit, vt totum pæne illud latus, iam tum Strabonis ætate, vt vix ἔχῃ τινα σώζουσα τῶν ἀρχαίων κατοικιῶν, vestigia quædam antiquorum oppidorum supereffent.

XXXVI.

Camicius fluuius & oppidum inter Agrigentum & Heracleam; quondam Cocali regis. Strabo lib. vi pag. 188 Καὶ τῶν βαρβαρικῶν ἐξελεῖφθησαν πολλὰ, καθάπερ οἱ Καμικοὶ, τὸ Κωκάλῃ βασιλείον, παρ' ᾧ Μίνως δολοφονηθῆναι λέγεται. Et ex barbaricis multa oppida desierunt, quemadmodum Camici, Cocali regia, iuxta quam Minos dicitur insidiis periisse. Alii singulari numero. Diodorus lib. iv cap. lxxx ἐν τῷ Καμικῷ, vbi tractus ille totus circa Agrigentum videtur intelligi. Stephanus: Κάμικος, πόλις Σικελίας, ἐν ᾧ Κώκαλος ἦρχεν Camicus, oppidum Siciliæ, in quo Cocalus regnavit. Herodotus lib. vii cap. clxix οἱ μὲν δ' συνεπερῆξαντο αὐτῷ τὸν ἐν Καμικῷ θάνατον γεγόμενον, illi quidem [Cretenses] non vlti sunt cædem eius [Minois] in Camico factam. De amne Vibius in Fluminibus: Camicos Siciliæ, ex quo vrbs Camicos diuidit Agrigentinus.

XXXVII.

Inde ex non magno interuallo est fluuius Ἀλυκος, Halycus, cuius mentio fit in Dionysii & Carthaginiensium pacificatione, τῆς Ἀκραγαντίνης μέχρι τῆς Ἀλύκος καὶ Χαμικῆς ποταμῆς, pars Agrigentini agri vsque ad flumen Halycum. Circa ostium eius videtur Heraclea fuisse, cognominata Minoa. Liuius lib. xxiv cap. xxxv Himilco ad Heracleam, quam vocant Minoam, xxv millia peditum, iii equitum exposuit. Et Polybius lib. i cap. xxv πρὸς Ἡράκλειαν τῇ Μινῶαν. Mela dicto loco Agragas, Heraclea, Thermæ. Cicero de Iurisd. Sicil. cap. l. Idem fecit Heracleæ. Diodorus lib. xvi cap. ix de Dione tyrannum deiecturo κατέκλεισε τῆς Ἀκραγαντίνης εἰς τὴν ὀνομαζομένην Μινῶαν, nauigauit [ex Zacyntho] Minoam, quæ vocatur, Agrigentini tractus. Etiam Plutarchus pag. 969 Dionem adpulisse tradit κατὰ Μινῶαν, apud Minoam. Ita nunc oppidum Heracleam dicunt, nunc Minoam: nunc coniunctis nominibus Heracleam Minoam. Credebatur a Minoe Cretensi condita, quum Dædalum persequeretur, vt dicto loco Diodorus commemorauit.

XXXIIX.

Post amnes aliquot, in quibus forte *Isburus* Ptolemæi est, & *Allauis* siue *Allaba* Antonini; *Thermæ* sunt. Mela II cap. VII *Inter Pachynum & Lilybæum Agragas est, & Heraclea, & Thermæ.* Plinius III cap. VIII *Fluvius Gelas, oppidum Agragas, quod Agrigentum nostri dixerunt: Thermæ colonia.* Antoninus itinerario *Ad quas dixit: in Peutingeriana Tabula: Aquæ Labodes, Antonini itinerario Larodes.* Et Strabo lib. VI pag. 189 *Θερμῶν ὑδάτων ἀναβολὰς κατὰ πολλὰς ἔχει τόπας ἢ νῆσους ὧν τὰ μὲν Σελινούντια κατὰ Ἰμέραν ἀλμυρὰ ἐστὶ, Multæ sunt aquæ calidæ in hac insula, e quibus Selinunticæ apud Himeram salis sunt.* De Himeræ lis est, quam cum thermis Himeræis Ptolemæus in latere occidentali inter Lilybæum & Pelorum ponit, quem erroris Salmasius in Solini cap. V pag. 80 inculcavit, fretus Melæ, Plinii, Stabonis auctoritate, qui nobiles Thermas, coloniam Romanam, in australi latere ac prope Selinuntem, atque ibi etiam κατὰ Ἰμέραν, iuxta Himeram, veterem urbem locauerint: de quibus plura in latere occidentali dicturi sumus.

XXXIX.

Proxime in hoc litore, a sinistra amnis *Hypsæ*, Ptolemæi *Pintiam*, Πιντίαν, quam ille inter *Mazara* & *Soffii* ostia constituit, Cluverius putat reponendam esse, cui vel idem oppidum *Inycum*, Ἰνυκον, Stephani esse & Pausaniæ Achaic. cap. IV; Herodoti Ἰνυξ, *Inyx* lib. VI cap. XXIV: quod quidam regiam Cocali fuisse autumant, quia Pausanias scripsit, *Dædalus ἐς Ἰνυκον, Σικελῶν πόλιν, ἀφικνεῖται πρὸς Κωκάλον Inycum, quæ Siciliae urbs est, ad Cocalum [regem] venit.* Herodotus dicto loco, ἐκ τῆς Ἰνυκος: at cap. XXIII ἐς Ἰνυκον, quæ suspecta in vno auctore variatio est. Quo pacto autem cum *Pintia* Ptolemæi hoc *Inycum* cohæreat, non videmus: nec vero dubitamus in australi latere fuisse, quia in eo regnum Cocali fuit, & hospitium tam *Dædali*, quam *Minois*. Cur vero non ad *Camicum* reducitur, quod Strabo fecit τὸ Κωκάλῃ βασιλεῖον, regiam sedem Cocali? Vide quæ paullo ante de illo diximus.

XL.

Hypsa amnis, maximus in eo tractu, e montibus Panormitanis ortus, & *Crimisso* siue *Crimiso* auctus, prope Selinuntem in mare defluit, quod inter insulam & Africam intercedit. Plinius III cap. VIII *Hypsam* in fluminibus australis lateris numeravit. Selinuntem oppidum vel adluisse, vel proxime præterfluxisse, nummus antiquus probat inscriptus ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΩΝ; ex altera parte ΤΥΑΣ, tamquam flumen illorum proprium. Quem defert fluuium, per dexteram ripam infusum, *Crimisus*, siue *Crimissus* est, iuxta quem Carthaginienses *Timoleon* vicit. Scribitur non vno modo. Holstenius ad Stephanum notationibus probavit formam *Crimissus*, quæ Lycophronis est versu 961. Cluverius *Crimisus*, simplici littera, sequatus Dionysium Halicarnassensem, cuius lib. I pag. 41 est Κριμισός ἐν γῇ Σικελῶν. Ceteros scribendi modos adduximus Notis ad Nepotis Timoleontem. Ut vero Plutarchus Timoleonis expeditionem & ad *Crimissum* victoriam descri-

descripfit, inter Agrigentum & Lilybæum illæ res gestæ sunt, rapto exercitu ab Syraculis ὁδὸν ἡμερῶν ὀκτώ, id est, ferme octo dierum via, vt refragantes Timoleonti obiiciebant. Quod si est, non alium fluuium, quam antea delineatum, *Crimissum*, Plutarchi Κρίμησον, *Crimesum*, fuisse cum Cluuerio censemus, nec cum iis conuenire possumus, qui *Crimissum* in Segestanum sinum deriuant. Idem videtur esse qui *Crinisus* dictus Virgilio lib. v vers. 38

*Troia Criniso conceptum flumine mater
Quem genuit.*

XLI.

Plinius post Hypsæ mentionem subiungit proxime: *Selinus oppidum*. Stephani breuiator: Σελινός, πόλις Σικελίας, ἄρσενικῶς καὶ θηλυκῶς λεγομένη, *Selinus*, vrbs Siciliæ, masculine & feminine dicta. Sita vltra Mazaram a Lilybæo. Diodorus lib. xiii cap. liv Αἰνίβας ἀνέβηθεν ἀπὸ τῆς Λιλυθαίας τὴν ποταμὸν πορεύμενος ἐπὶ Σελινῶντος. ὡς δ' ἐπὶ τὸν Μαζάρων ποταμὸν παρεγενήθη, τὸ μὲν παρ' αὐτὸν ἐμπορίον κείμενον εἶλεν ἐξ ἐφόδου, *Hannibal castra ex Lilybæo mouens aduersus Selinuntem proficiscitur*. Quum ad Mazaram fluvium venit, situm ibi emporium in transitu cepit. Condita ab Syracusanis est, qui Πάμμυλον πέμψαντες εἰς Σελινῶντα κτίξαι, vt Thucydides lib. vi p. 412 tradidit. Magnitudinem vrbs reliqua vestigia ostendunt a Thoma Fazello Dec. i lib. vi cap. iv descripta. Virgilio Aen. iii vers. 705 a prouentu palmarum cognominata,

Tæque datis linquo ventis, palmosa Selinus.

Et Silius Italicus lib. xiv vers. 200

- - - nectareis vocat ad certamen Hymetton

Audax Hybla fauis, palmæque arbusta Selinus.

Oppidani Σελινῶντιοι *Selinuntii*, Thucydides lib. vii pag. 526, Diodorus lib. xiii cap. liv: addit Stephanus etiam Σελινῶσιοι.

XLII.

Ab occasu adluit fluuius eiusdem nominis, cuius vrbs est. Vibius Sequester: *Selinus Messaniorum*, a quo ciuitas *Selinus* dicta, quod apium ibi plurimum nascitur. Corrupta vox *Messaniorum*, vt Simlerus; vel *Messaniorum*, vt Aldus edidit. Fortasse *Sicanorum* genuina scriptura est. Stephanus in Ακράγας ex veteri scriptore adfert, plerasque vrbes Siciliæ a fluminibus præterlabentibus nuncupari, in quarum numero etiam Σελινῶντα, *Selinuntem* posuit. Ptolemæus: Σελινῶντος ποταμὸς ἐκβολαί, *Selinuntis fluuii ostia*. Videtur Antonini *Lanarium* flumen esse, quod mauult Cluuerius *Apiarium* legi, ab copia σελίνου, *apii*, in illo loco.

XLIII.

Mazara Ptolemæo & Plinio fluuius: etiam Diodoro lib. xiii c. liv, verbis paullo ante adlatis, qui *emporium* eidem adpositum fuisse dicit. Addit Byzantius castellum. Μαζάρα, inquit, φέρειον Σελινῶντιῶν, *Mazara, castellum Selinuntiorum*. Hodie vrbs clara in illo loco, sed, quod Fazellus obseruauit, sine vilo monumento antiquitatis: verus tamen loci nomen &

Hhh hh 2

ipfa

ipsa conferuat ac tuetur. Et hæc in laterē Africam versus sito, a Pachyno ad Lilybæum.

XLIV.

Supereft ora tertii lateris, quod δυτικὴν πλευρὰν, occidentale latus Ptolemæus vocat. A Lilybæo decurrit ad vsque Pelorum promontorium. *Lilybæum* promontorium est cum oppido & portu eiusdem adpellationis. Iterum Ptolemæus lib. III cap. IV Λιλυθαίων πόλις καὶ ἀκρὰ, *Lilybæum*, urbs & promontorium. Vtrumque Polybius lib. I cap. XLII descripsit. Illud, inquit, ἐπικείται τοῖς Κκεχιδόνας ἀκρωτηρίοις ἐνκαίως διέχον ὡς χιλίης σταδίης, *commodo situm aduersus promontoria, quæ apud Carthaginem sunt, mille stadiis ab iis distans.* De vrbe autem & portu ita: ἐπὶ τούτῳ πόλις ὁμώνυμος κεῖται τῷ τόπῳ, τείχεσι δὲ διαφερόντως ἡσφαλισμένη, καὶ περίεξ τάφῳ βαθείᾳ καὶ τεναγέσιν ἐκ θαλάττης, δι' ὧν εἰς τὰς λιμένας εἰσπλῆς, *In eo loco urbs eiusdem nominis posita, muris & præalta fossa, & aquis e mari refluis munita, per quas in portus navigari potest.* Adde Liuium lib. XXI cap. XLIX. Amplitudo vrbis probatur numero præfidiariorum militum, præter ciuium multitudinem, εἰς μυρίης ad decem millia. Qui incolebant, dicti *Lilybatani*. Asconius Pedianus in Diuination. Verrinam: *A duobus quæstoribus Sicilia regi solet, uno Lilybatano, altero Syracusano: ipse vero [Cicero] Lilybatanus quæstor fuit Sex. Pедуceo prætore.* Quos Sponius exscripsit lapides, *Lilybitanus* referunt. Pag. 184 Misc. Er. Antiq. ita legitur IMAGINEM GENII MVNICIPI LILYBITANOR. EX ARG. P. Et alio: POPVLVS LILYBITANVS. Itidem alio: DEC. SPL. COL. AVG. LILYB. nam colonia etiam ab Augusto Lilybæum fuit deducta.

XLV.

A Lilybæo proximum oppidum est *Motye*, Phœnicum κτίσμα. Thucydides lib. VI post initium de Phœnicibus dicit, habitasse per totam ferme Siciliam: Græcis vero aduenientibus plurima deseruisse, *Μοτύην καὶ Σολόεντα καὶ Πάνορμον συνοικήσαντες ἐνέμοντο, Motyam, Soloëntem & Panormum condidisse.* Et Diodorus lib. XIII cap. LXXXVIII ἐκ Πανόρμου καὶ Μοτύης. Et Pausanias Eliac. I cap. XXV Ἐστὶ κατὰ τὴν ἀκρὰν ἐν Σικελίᾳ τὴν τετραμμένην ἐπὶ Λιβύης καὶ Ἰότῃ, καλεσμένην δὲ Πάγχυνον, Μοτύη πόλις. εἰκῆσι δὲ Λιβύης ἐπ' αὐτῇ καὶ Φοίνικες. *Est prope promontorium Sicilia, in austrum & Africam conuersum, quod Pachynum vocant (Lilybæum voluit scribere) Motye oppidum: id Afri & Phœnices inhabitant.* Oppidani Μοτυῖοι *Motyeni*, apud Diodorum XIII cap. LXIII. Et alia forma Polyænus lib. V Strateg. cap. II num. 6 τὸ εἶμα τῶν λιμένων Μοτυαίων, *ostium portus Motyæorum*: quibus proxime additum ἀπὸ τῆς Μοτύης a *Motya*; ne dubites cuius oppidi illud gentile sit, quod etiam Dionysii & Himilconis bellum, ibidem descriptum, probat.

XLVI.

Inde venitur ad Ptolemæi ἀκρὰν Αἰγίθαρον, promontorium *Aegitharsum*, quod Αἰγίθαλλον Diodoro est eclog. lib. XXI, Zonaræ Tom. II pag. 63 Αἰγίθαλον littera simplici. Ex quo loco adparet, castellum habuisse eiusdem nominis.

XLVII.

XLVII.

Ab hoc prope abest oppidum *Drepanum*, Ptolemæi Δρέπανον, & Polybii lib. I cap. XLVI Δρέπανον: at cap. XLI & LV τὰ Δρέπανα plurativo numero. Et Tabula *Drepanis*, eadem forma numeri. Anchises heic extinctus est, ideo Aen. III vers. 707 sub Aeneæ persona Virgilius:

Hinc Drepani me portus, & illætabilis ora Accipit.

Gentile *Drepanitani*. Cic. in Verr. de iurisd. Sicil. cap. LVII *pupillus Drepanitanus*.

XLIX.

Eryx, ὁ Ἐρυξ, mons & oppidum munitum cum Veneris templo, quæ inde *Erycina* cognominatur. Solinus: *Eminet [Sicilia] montibus Aetna & Eryce. Vulcano Aetna sacer est: Eryx Veneri.* Polybius lib. I cap. LV ὁ Ἐρυξ ἐστὶ μὲν ὄρος παρὰ θάλατταν τῆς Σικελίας ἐν τῇ παρὰ τὴν Ἰταλίαν κειμένη πλευρᾷ, μεταξύ Δρεπάνων καὶ Πανόρμου, *Eryx est mons ad mare Siciliae, quod Italiam spectat, inter Drepana & Panormum.* Addit esse altissimum Siciliae, Aetna excepto: in vertice (ἐπὶ τῆς κορυφῆς) templum Veneris existere, siue cum cognomine inde petito, τὸ τῆς Ἀφροδίτης τῆς Ἐρυκινῆς ἱερὸν. Vrbs Eryx sub ipsum verticem (ὑπ' αὐτὴν τὴν κορυφὴν) posita erat, ad quam difficili vndique via adscendebatur. Strabonis ævo & vrbis frequentia, & cultus templi illius defecerat, postquam Romani, ut ipse lib. VI p. 188 refert, ædem Veneris Erycinæ, bello Punico II votam, extra Collinam portam dedicaerant. Adde Liuium lib. XXII cap. IX. Ut breuius dicam, montem Virgilius XII vers. 701 cum Atho & Apennino comparat: *Quantus Athos, aut quantus Eryx*, reliqua: de templo Aeneid. V vers. 759

Tum vicina astris Erycino in vertice sedes

Fundatur Veneri Idaliæ,

scilicet ab Aenea: de oppido & munimentis Liuius lib. XXVIII cap. XLI Fabii oratione aduersus Scipionem: *Ab Drepano atque Eryce detraxisse Hamilcarem, quam Italia expulisse Pœnos atque Hannibalem malis?*

XLIX.

Ad sinum qui sequitur, obscuriora sunt *Cetaria* Ptolemæi, *Aquæ Periticianenses* Antonini, quæ numeris differunt ab *Aquis Segestanis*, alio itinere nominatis, vicinis tamen, quia utræque, si diuersæ sunt, inter Drepanum sunt & Parthenicum.

L.

Clarius est *Segestanorum emporium*, ἐμπόριον Σεγεσάνων, ut Ptolemæus vocat; siue ut Strabo, Αἰγέστων ἐμπορεῖον, lib. VI pag. 184. Ipsa autem vrbs *Aegeſta* siue *Segesta*, quamuis paullo intus sita, tamen ad oram refertur, quia etiam Thucydides & Diodorus, quorum verba post paullo in *Hyccaris* proferemus, ad eam nauigatum esse tradiderunt. Antiquum nomen *Aegeſta*, ac *Aegesto* Troiano inditum, qui inter conditores creditur fuisse. Strabo lib. VI post initium ex Apollodoro: *σαλόντες εἰς Σικελίαν περὶ Ἐρυκα μετὰ Αἰγέστη τῷ Τρωϊκῷ Αἰγέστην τειχίσαι, missi [a Philocteta] in Siciliam ad Erycem cum Aegesto Troiano, Aegestam munisse.* Eodem libr. VI pag. 188 Αἰγέ-

σαν κτισθῆναι φασιν ὑπὸ τῶν μετὰ Φιλοκτήτη, - - παρ' αὐτῶν ἐσλόντων εἰς τὴν Σικελίαν μετὰ Αἰγέστη τῷ Τρωϊ. *Aegeſtam conditam ferunt ab iis, qui ab philocteta [ex Italia] in Siciliam miſſi ſunt cum Aegeſto Troiano.* Thucydides ſine diphthongo * ſcripſit lib. vi ſub initium: πόλεις αὐτῶν Ἐρυξ καὶ Ἐγεſτα, *urbes illorum Eryx & Egeſta:* & pag. 414 eodem libro, εἰς τὴν Ἐγεſταν. vnde ibidem oppidani ſunt οἱ Ἐγεſταῖοι. Eadem vrbs poſtea, praefertim ab Romanis, dicta *Segeſta*. Pompeius Feſtus in *SEGESTA: Segeſta quæ nunc adpellatur, oppidum in Sicilia eſt, quod videtur Aeneas condidiſſe, præpoſito ibi Egeſto, qui eam Egeſtam nominauit. Sed præpoſita eſt ei littera, ne obſceno nomine adpellaretur, ut factum eſt in Maleuento, quod Beneuentum dictum eſt, & in Epidamno, quod uſurparunt Dyrrachium.* Cicero Verrina iv de Signis cap. xxxiii *Segeſta eſt oppidum peruetus in Sicilia, quod ab Aenea fugiente a Troia, atque in hæc loca veniente, conditum eſſe demonſtrant. Itaque Segeſtani non ſolum perpetua ſocietate atque amicitia, verum etiam cognatione ſe cum populo Romano coniunctos eſſe arbitrantur.* Etiam Ptolemæus Σεγέſτα. Eadem eſſe Virgilii *Aceſta* Aen. v verſ. 718

Vrbem adpellabunt permiſſo nomine Aceſtam.

Seruius ibi: *PERMISSO NOMINE: ab Aceſte ſcilicet. Dicta Autem Aceſta, Segeſta.*

LI.

Eam præterfluit amnis, qui ſupra urbem alium excepit, & coniuncti in ſinum effunduntur. Troiana nomina *Scamandri & Simoëntis* Aeneas illis impoſuiſſe fertur. Strabo lib. xiii pag. 418 de Aenea: αἱ δ' εἰς Αἰγέſταν κατὰρξαι τῆς Σικελίας σὺν Εὐλύμῳ Τρωϊ, καὶ Ἐρυξ, καὶ Διλύβαιον καταρξέειν, καὶ ποταμὸς περὶ Αἰγέſταν προσαγορεύεται Σκάμανδρον καὶ Σιμόεντα, *Quidam tradunt illum ad Aegeſtam Siciliae cum Elymno Troe traieciſſe & occupaſſe Erycem ac Lilybæum: fluuiosque circa Aegeſtam denominaſſe Scamandrum & Simoentem.* Illorum dexter, & dextræ alterius ripæ adlabens, Σιμόεις, *Simois eſt: alter Σκάμανδρος, Scamander.* Hæſiſſe nomina, ex Diodori lib. xx c. lxxii conſtat, vbi Agathocles Aegeſtanos vrbe eduotos παρὰ τὸν Σκάμανδρον ποταμὸν ἀπέſφαξε, iuxta *Scamandrum fluuium maſſauit.* Aelianus Var. Hiſt. lib. ii cap. xxxiii de fluuiorum imaginibus: Αἰγεſταῖοι τὸν Πόρπακα, καὶ τὸν Κομιſσὸν καὶ τὸν Τελμιſσὸν ἀνδρῶν εἶδει τιμῶσιν, *Aegeſtani Propacem, & Crimiſſum, & Telmiſſum virili ſpecie colunt.* De Crimiſſo ſupra diximus, non parum ab Aegeſta remoto. *Propacem* ignoramus: de *Telmiſſo* longum foret Cluuerii coniecturam repetere.

LII.

Ultra Scamandri oſtia in eundem ſinum inlabitur *Bathys* fluuius, Βαθύς ποταμὸς ἐκβολαὶ Ptolemæi: & poſt hunc & alium, in ora Parthenicum Antonini, oppidum: & poſt hoc *Hyccara*, plurale, ſive *Hyccaron*, oppidulum. Breuiator Stephani: Ἰκκαρον πόλις Σικελίας, *Hyccaronum, oppidum Siciliae*, ex Philoſto: at ex Apollodoro idem τὰ Ἰκκαρα, quæ forma etiam Thucydidis & Diodori eſt. Ille lib. vi pag. 453 ἐν τῷ παράπλῳ αἰγέſτιν Ἰκκαρα, πό-

* Etiam Diodorus Siculus IV p. 230, vbi etiam *therma Egeſtae* memorantur.

πόλις Σικανικόν, præternavigantes capiunt Hyccara, Sicanorum oppidum. Et mox: ἐξ Ὑκκάρων ἐπὶ Ἐγέστης παραπλεύσας, ex Hyccaris Egestam delatus: hic (Diodorus) lib. XIII cap. VI παραπλεύσαντες εἰς Αἰγέστην, Ὑκκαρα, Σικελικόν πόλιν, ἐλόντες, navigantes Aegestam, Hyccara, Siculorum oppidulum, capiunt. Plutarchus quoque in Nicia & Alcibiade pluraliter id oppidum nominavit.

LIII.

Ex intervallo, prope Panormum, est mons *Ereā*, & in eo eiusdem nominis castellum. Diodorus ecloga libri XXII τῶν Ἑκτῶν ὀχύρωμα, *Ereorum munimentum*: & lib. XXIII πολιορκήσαντες Ῥωμαῖοι Ἑκτὴν Φύλιν - - - εἰσὶν ἐκ ἰσχυρῶν, *Romani, castellum Ereā obfidentes, capere non potuerunt*. Polybius *Ereā* vocat diphthongo. Lib. I cap. LVI Ἀποπλίων ἐντευθεν κατῆγε παντὶ τῷ στόλῳ πρὸς τὴν Πανόρμω, καὶ καταλαμβάνει τὸν ἐπὶ τῆς Εἰκτῆς λεγόμενον τόπον, ὃς κεῖται μὲν Ἐρεος καὶ Πανόρμου μεταξὺ πρὸς θαλάττην, *Inde navigans in Panormitanos fines cum tota classe venit, ibique locum occupavit dictum Super Ereā, situm inter Erycem atque Panormum*.

LIV.

Panormus autem, nunc *Palermo*, a portus commoditate nomen habet. Antiqua vrbs, quam Phœnices dicuntur condidisse, ut supra ex Thucydidis lib. VI in *Motya* prædictum fuit. Polybius lib. I cap. XXXVIII Consules κατέσαντες εἰς Πανόρμον τῆς Σικελίας τριακοσίας ναυσίν, ἥπερ ἦν βαρυτάτη πῆλις τῆς τῶν Κερχεθονίων ἐπαρχίας, *classe navium ccc Panormum in Sicilia adpellant, quæ erat præcipua ex illis, quas Carthaginenses [in Sicilia] possidebant*. Melā II cap. VII *Inter Lilybæum & Pelorida Panormus & Himera*. Cicero de Iurisd. Sicil. cap. XXVI *alia iudicia Panormi restituta sunt*. Et Liviū lib. XXIV cap. XXXVI *triginta quinquereemes Legionem primam Panormi exposuere*. Silius lib. XIV vers. 262

Tergemino venit numero secunda Panormos.

Colonia Romana facta. Strabo lib. VI pag. 188 Πάνορμος Ῥωμαίων ἔχει κατοικίαν, *Panormus habet Romanam coloniam*. Et vetusto lapide, quem Sponius pag. 176 exscripsit, COL. AVG. PANHORM. & alio PATRONO COL. PANHORMIT. qui lapides quatuor adiecit, quibus est RESP. PANHORM. & RESP. PANHORMITANORVM. Nam sæpe veteres, etiam Plinius, *Panhormus* cum adspiratione scripserunt, ut spiritus in ὄρεμος exprimeretur. At nummi Parutæ & Vaillantii, Latine inscripti, PANORMITANORVM: alii Græce ΠΑΝΟΡΜΙΤΑΝ.

LV.

Orethus fluviū ab ortu vrbis Panormi. Vibius Sequester de Fluminibus: *Orthus Panhormi Siciliae*. Polybius lib. I cap. XI τὸν πρὸ τῆς πόλεως ποταμὸν, *flumen quod ante urbem est*, dixit. Post Orethum brevī intervallo decurrit amnis *Eleutherus*, Ελευθερος Ptolemæi: deinde in peninsula *Solois*, Σολοῖς; siue *Solis*, Σολῆς Græce; siue *Soluntum*, Latina formatione. Thucydides lib. VI sub initium: *Μοτύην, καὶ Σολόεντα, καὶ Πάνορμον συνοικίσαντες, Motyen, & Soloentem, & Panormum [Phœnices] condiderunt; quod*

ab

ab recto Σολόεις est: altera forma est Plinii cap. viii *Oppida, Panhormum, Solis, Himera cum fluuio*. vnde obliquum formauit Diodorus lib. xiv cap. LXXIX *παρέλαβον διὰ προδοσίας Κεφαλοίδιον, καὶ Σολῆντα, καὶ τὴν Ἐνναν, proditione Cephalædium ceperunt, & Soluntem, & Ennam*. Tertia forma *Soluntum*, est Tabulae itinerariae & Antonini: quæ hodieque in vulgari *Solanto*, vna prauata littera, tenetur. Nummus Parutæ ΣΟΛΟΝΤΙΝΩΝ: Cicero in Verr. lib. ii de Iurisdictione: *Oppidum Himera Carthaginienſes quondam ceperant; quod fuerat in primis Siciliæ clarum*. Adde reliqua, quæ mox in *Thermis* proferemus. Plinius & Mela, si de suo æuo loquuntur, restitutam trans flumen urbem apud *Thermas* intelligunt.

LIV.

Himera, Ἱμέρα, ad sinistram fluuii *Himeræ*, vrbs quondam insignis, a Pœnis postea deleta. Exscidium descripsit Diodorus lib. xii cap. LXII, quam hanc *Himeram* septemtrionalem esse, ex cap. LXI clarum est, quia triremes inde *Syracusas* ituræ, præter *Messanam* vehi necesse habuerunt. Opus *Zancleorum* fuit: ideo obsidionem timentes *Zanclem* suos asportarunt, vt Diodorus xiii cap. LXI narravit. Thucydides lib. vi pag. 413 *Ἱμέρα ἀπὸ Ζάγκλης ὠκίσθη. Himera est a Zancleis condita*. Scylax autem *Ἑλληνίδα, Græcam ciuitatem dixit*. Ἀπὸ δὲ Διλυβρίας πόλις ἐστὶν Ἑλληνίς Ἱμέρα. *A Lilybæo [ad Pelorum versus] Græca vrbs est Himera*. Scilicet multis locis cum *Sicanis* vel *Siculis* Græci aduentu permitti fuerunt: quin & ipsa *Zancle*, postquam *Messenios* recepit, Græca facta vrbs est. Mela dicto loco: *Inter Lilybæum & Pelorida Panormus & Himera*: tamquam solæ vrbes clariores. Et Plinius lib. iii cap. viii *Oppida, Panhormum, Solis, Himera cum fluuio*. Cicero in Verr. lib. ii de Iurisdictione: *Oppidum Himera Carthaginienſes quondam ceperant; quod fuerat in primis Siciliæ clarum*. Adde reliqua, quæ mox in *Thermis* proferemus. Plinius & Mela, si de suo æuo loquuntur, restitutam trans flumen urbem apud *Thermas* intelligunt.

LVII.

Thermæ Himerenſes * trans flumen erant *Himeram*. Ptolemæus *Θερμαὶ Ἱμέρας, πόλις, Thermæ Himeræ, oppidum*. quamquam is perperam citra flumen posuit, quum etiamnum sint vltra illum. Pindarus Olymp. xii sub finem, *Θερμαὶ νυμφῶν λουτρὰ, calida nympharum balnea*: addit scholiastes, ἐν Ἱμέρα, quia *Ergoteli Himeræ* illa oda dicata est. Nummus Parutæ ΘΕΡΜΙΤΑΝ, quæm australi *Himeræ* *Harduinus* tribuit; nihil obstat autem, quo minus de nostra intelligamus. Urbis originem Cicero dicta *Verrina de Iurisdictione* cap. xxxv prodidit: *Himera deleta, quos ciues belli calamitas reliquos fecerat, ii se se Thermis collocarant in eiusdem agri finibus, neque longe ab oppido antiquo*. A Pœnis autem deleta fuerat, vt supra in *Himera* vetere, auctore *Diodoro*, notauimus. Tabula & Antoninus absolutæ *Thermæ*: vti nunc quoque vrbs *Termini* vocitatur. Colonia Romana sub Augusto facta. Inscriptio apud Grut. pag. 433 num. 6 ORDO ET POPVLVS SPLENDIDISSIMAE COL. AVG. HIMERAEORVM THERMIT. Ex Cl. Marii Aretii Chorographia Siciliæ sumsit, qui in vrbe *Termini*, a thermis, quas habet, dicta, Tyrrhenoque mari adposita, inscriptionem hanc

* Diodorus lib. IV pag. 230 has ab Egestanis secretas etiam memorat.

hanc exstare ipse cum Siculus, tum αὐτόπτης testatur. Non ergo dubitandum est, Thermas superas ad Tyrrhenum mare coloniam fuisse Romanam.

LII.

Cephalædis, siue *Cephalædium*, nunc Cefalu, subsequitur, Ptolemæi κεφαλοῖδης, Plinii *Cephalædis*: Strabonis κεφαλοῖδιον, quam formam & Diodorus lib. xiv cap. lxxix adhibuit. Περὶ λαβόν, inquit, διὰ προσοσίας κεφαλοῖδιον καὶ Σολῦντα, *Ceperunt proditiōne Cephalædium & Soluntem*. Cicero, si libri recte habent, sine diphthongo scripsit, Actionis in Verrem lib. ii cap. lxi. *Cephalædi*, inquit, *mensis est certus, quo mense sacerdotem maximum creari oporteat*. Et post paullo ciues vocat *Cephalæditanos*. Hinc Græcum nomen, quod denominet, ductum Silio lib. xiv vers. 253

- - - *procelloso Cephalædiās ora profundo.*

LIX.

Interiecto *Monalo* fluuio (Μοιᾶλης ἐκβολαί) Ptolemæo sunt) sequitur *Halesa*, siue *Alæsa*, oppidum. Straboni & Ptolemæo est Ἀλαῖσα. *Alæsa*. Cicero sine diphthongo, dicto loco cap. vii statim *Messana* litteras *Halesam* mittit. Diodorus ibidem cap. xvii Ἀλεσα, media correpta. At produxit Silius lib. xiv vers. 219

Venit ab amne trahens nomen Gela; venit Halesa.

Gentile *Halesinus*. Cicero *Frumentaria* cap. lxxxi ciuitas *Halesina*; item, *in senatu Halesino*. Adluitur flumine *Alæso* siue *Haleso*. Tabula Messanenſi apud Gruter. p. 212 ΤΟΙΣ ΠΑΡΑ ΤΟΝ ἈΛΑΙΣΟΝ: & ΜΟΧ, ΑΠΟ ΤΟΥ ΡΟΟΥ ἈΛΑΙΣΟΥ. Et Columella lib. x vers. 268

Et quæ Sicanii flores legistis Halesi.

Fons *Halesini* agri admirandus, de quo Solinus cap. v *In Halesina regione fons, alias quietus & tranquillus quum ſiletur; si insonent tibiæ, exsultabundus ad cantus eleuatur, & quasi miretur vocis dulcedinem, ultra margines intumescit*. Silent veteres de hoc fonte; idcirco dubitando. Solus Priscianus in *Periegesi* repetiit vers. 500

Hic & Halesinus fons est mitissimus undis

Tibi quem extollit cantu saltare putatur

Musicus & ripis lætans excurrere plenis.

LX.

Post *Halesam* est *Calacta* siue *Calacte*. Cicero *Frumentar.* cap. xliii *Calactinis* quamobrem imperasti anno tertio, ut decumas agri sui, quas *Calactæ* dare consueuerant, *Ameſtrati M. Cæſio* decumano darent. Meminit & Antoninus itinere a Lilybæo Tyndaridem hoc ordine: *Cephalædim, Aleſam, Calactam*. Silius ad originem vocis respiciens lib. xiv vers. 252

- - - *litus piſcoſa Calacte.*

nam est καλὴ ἀκτὴ, * *bonum litus*, ut Græci diuise scribunt. Herodotus lib. vi cap. xxiii Καλὴν μὲν ἀκτὴν ἔχον χαίρειν, τὴν δὲ Ζάκλην χεῖν, *Pulchro litore valere iuſſo, Zanclem occupent*. Et Diodorus Siculus lib. xii cap. viii πτίσαι τὴν Καλὴν ἀκτὴν ἐν Σικελίᾳ, *condere Calen Acten in Sicilia*: & mox, ἔτος

* Vide eius situm apud Herodot. VI pag. 177.

περὶ τὸν εἰσισμόν τῆς Καλῆς αὐτῆς ἔγνωτο, *is coloniae in Pulchro litore intentus erat Gentile, Calactinus*, vt supra Ciceronis Verrina vidimus.

LXI.

Alantiam inde proximum est in litore, Ptolemæi Ἀλάντιον. Dionysius Halicarnassensis lib. i. pag. 41 ἐν Ἀλαντίῳ τῆς Σικελίας. Plinius lib. iii cap. viii *Himera cum fluuiο: Cephalædis, Aluntium, Agathyrnum*. Scribitur etiam *Haluntium* cum adspiratione. Cicero Verr. de Signis cap. xxiii *Quum ad Haluntium venisset prætor laboriosus & diligens, ipse in oppidum accedere noluit, quod erat difficili adscensu atque arduo: Archagathum Haluntinum, hominem non solum domi suæ, sed tota Sicilia in primis nobilem, vocari iussit*. Ex quo situm oppidi montanum simul intelligimus. Præfluit *Chydas* fluuius. Ptolemæus, χύδα ποταμὸς ἐκβολαί, *Chyda fluuii ostia*.

LXII.

Post aliud flumen, est oppidum *Agathyrna* siue *Agathyrnum*. Plinius dicto loco *Agathyrnum*: corrupte Græci, Ptolemæus Ἀγαθύρειον, Strabo pag. 184 Ἀγαθύρεον. At Stephanus Ἀγαθύρενα, quæ forma *Agathyrna*, Latinis ceteris placuit. Liuius lib. xxvi cap. xl *ab Agathyrna inconditam multitudinem secum in Italiam transuexit*. Silius Italicus lib. xiv vers. 260

Mille Agathyrna dedit, perflataque Strongylos austris.

LXIII.

Flumen deinde *Timethum*, Τίμηθον Ptolemæus posuit: & ex interuallo *Tyndarium*, Τυνδαρείον, oppidum, quod amnis *Helicon* adluit. Idem, Ἑλικωνος ποταμὸς ἐκβολαί, *Heliconis fluminis ostia*. Ptolemæus, vt dixi, *Tyndarium*: ceteri *Tyndarin* siue *Tyndaridem* oppidum nominauerunt. Plinius iii cap. viii *Tyndaris colonia*. Strabo lib. vi pag. 188 Ἀλαίσα καὶ Τυνδαρίς, *Alaesa & Tyndaris*. Diodorus lib. xiv cap. lxxix de Messanensibus, quibus hunc locum Dionysius tribuerat: ὠνόμασαν Τυνδαρίδα, nominarunt *Tyndaridem*. Antoninus ab *Agathyrna* xxviii millibus reduxit.

LXIV.

Inter *Tyndaridem* & *Mylas Longanus* amnis, Polybius lib. i cap. ix ἐν τῷ Μυλαίῳ πεδίῳ περὶ τὸν Λογγανὸν καλέμενον ποταμὸν, *in Mylæo agro, propter amnem, quem Longanum dicunt*. Deinde oppidum est *Mylæ*, hodie Milazzo. Plinius lib. iii cap. viii *Tyndaris colonia: oppidum Mylæ, & unde capimus, Pelorus*. Strabo lib. vi pag. 184 ἐκ Πελοποννησίου εἰς Μύλας κί, ἢ Πελοροῦ ad *Mylas* millia passuum xxv. Scylax Periplo: πόλις Ἑλληνίς Μύλαι, καὶ λιμὴν, *Mylæ, oppidum Græcum & portus*. Et Ptolemæus Μύλαι. Memoratur ciuili Sex. Pompeii bello. Velleius lib. ii cap. lxxix apud *Mylas ductu Agrippæ pugnatum prospere*. Et Suetonius Aug. cap. xvi de eodem prælio: *Pompeium inter Mylas & Naulochum superauit*. Solus Silius singulari numero, nisi describentium error est, lib. xiv vers. 203

Subsidium infidum fugientibus æquora, Mylæ.

LXV.

Antequam inde *Naulochum* veniebatur, *Fanum Dianæ Fascelinæ* erat, siue *Facelinæ*. Silius lib. xiv vers. 261

Mille

Mille Thoantæ sedes Fascelina diuæ.

Seruius ad Aeneid. II vers. 116 ad verba, *Sanguine placatis ventos*, interpretatur ita, ut a *fascel*ignorum deducat, quo Dianæ Tauricæ simulacrum absconditum Ariciam, quæ in Italia est, Orestes portasset. Pomponius Sabinus ad eundem locum extrita *S* littera, a *face* nomen ducit, Lucilii ad id versu vsus, quo & quantitas penultimæ mutata:

- - - *Facelinæ templâ Dianæ.*

nisi legendum *Fascelina templâ*. Nec vero ignorat, secundum alios a *fascibus* esse, indeque Dianam *Fascelitim* cognominari. Locum Appianus Ciuil. lib. V pag. 1167 *Ἀρτεμισίον, πόλιν ἐν Βεαχυτάτῃ, Artemisium, perexiguum oppidulum*. Præterfuit *Melas* fluuius, qui & *Phacelinus* siue *Facelinus* inde dictus est. Vibius Sequester de Fluminibus: *Phacelinus* (vel *Phascelinus*: nam prauè *Phæthelinus* editum est) *Siciliæ iuxta Peloridem, confinis templo Dianæ*. Alterum nomen est ex Ouidii Fastorum lib. IV vers. 486

Sacrorumque Melan pascua læta boum.

quia Solis boues ibi stabulari sorgebantur. Appianus dicto loco de oppidulo Dianæ: ἐν ᾗ (πόλιν) φασι τὰς ἡλίου βοῦς γενέσθαι, in quo aiunt Solis boues fuisse. Plinius lib. II cap. xcviij Circa Messanam & Mylas sive similia exspuuntur in litus purgamenta: unde fabula, Solis boues ibi stabulari.

LXVI.

Inde Pelorum versus est *Naulochus*, statio nauium cum oppidulo. Suetonius Aug. cap. xvi inter *Mylas* & *Naulochum*. Vide supra *Mylas*. Multitudinis numero Appianus dicto loco: *Μύλας δ' ἔτι, καὶ τὰ ἐκ Μυλῶν ἐπὶ τῇ Ναυλόχῳ καὶ Πελοριάδῃ, καὶ τὰ παράλια ἅπαντα φερεῖαι Πομπηίᾳ κατεῖχον, Mylas, & inde ad Naulochos & Pelorum omnem oram Pompeius præfidiis tenebat*. Sic enim legendum, non *ναυόχης*, eruditorum est sententia. Etiam Silius pluraliter, sed alio genere, lib. XIV vers. 265

Non Herbesos iners, non Naulocha pigra pericli

Sederunt.

MEDITERRANEA SICILIAE.

LXVII.

Supra fontes amnis *Facelini* siue *Μέλανος*, *Noæ* fuerunt Phil. Clauerii coniectura, quia ibi oppidum cognati nominis *Noara* superest. Stephanus: *Νόαι. τὸ ἐθνικὸν Νοκίος. ἐστὶ δὲ πόλις Σικελίας*. Inde Plinius lib. III cap. viii denominauit *Noænos*. Suidas quoque: *Νόαι, πόλις Σικελίας, ἧς ὁ πόλις Νοκίος, Noæ, oppidum Siciliæ, cuius ciuis Noæus dicitur*. Diodorus Siculus lib. XI cap. LXXXVII *Νέας* corrupte dixit: lege *Νόας* emendante Palmerio p. 110. De Ducetio rege ait: *τὰς μὲν Νόας, ἧτις ἦν αὐτῷ πατρίς, μετακίσειν εἰς τὸ πεδίον, oppidum Noas, patriam suam, transtulit in campum*.

LXIX.

Inde in austrum recedit mons *Aetna*, * incendiis suis notissimus.

Iii ii 2

* Hoc monte Iupiter Typhonem fugientem obruit, unde natum prouerbum videtur: *onus Aetna grauius*. Vid. Apollodor. Biblioth. I c. 6 §. 3 extr. Nonnus Dionysiac. XIII v. 318 seqq. pag. 370. Ouidius Metamorphos. XV, 340 & XIII, 863.

mus. * Pomp. Mela lib. II cap. VII *Præcipui montium Eryx - - & Aetna, quæ Cyclopes olim tulit, nunc assiduis ignibus flagrat.* nam & femineo genere hoc montis nomen effertur. Virgilius lib. III Aen vers. 579

- - - *ingentemque insuper Aetnam*

Inpositam, ruptis flammam exspirare caminis.

Plinius lib. III. cap. VIII *Mons Aetna nocturnis mirus incendiis. Crater eius patet ambitu stadia XX. Iterum Virgilius dicto libro, vers. 571*

- - - *horrificis iuxta tonat Aetna ruinis.*

Altissimus insulæ, adeo, ut niues & glaciem in vertice fere semper teneat, etiam quum maxime furit & ardet. Silius lib. XIV vers. 67

Summo cana iugo cohibet (mirabile dictu)

Vicinam flammis glaciem, æternoque rigore

Ardentes horrent scopuli: stat vertice celsi

Collis hiems, calidaque niuem tegit atra fauilla.

Circumcolitur in radicibus lateribusque propter eximiam fertilitatem.

LXIX.

Oppida adiacent, a septemtrione *Tissa*, iuxta Onobalam amnem. Situs eius ex Ptolemæi est numeris, alioquin incertus. Is autem *τίσσα* scripsit: Stephanus *τίσσα* plurali numero. *τίσσα*, inquit *χωρίον Σικελίας*. Silius ex Ionico *τίσση* formavit *Tisse*, lib. XIV vers. 268

- - - *& paruo nomine Tisse.*

Creditur Randazzo esse. Gentile *Tissenses*, non Tiffinenses, ut apud Plinium syllaba redundante est. Cicero Orat. Frumentar. cap. XXXVIII *A Tissensibus, perparua & tenui ciuitate, nonne plus lucri nomine eripitur, quam quantum frumenti omnino exarauit?*

LXX.

Ex altera parte, siue australi latere oppidum *Aetna*, eodem, quo mons, nomine fuit: olim *Inessa* dicta. Strabo lib. VI pag. 185 *οἱ Αἰτναῖοι παραχωρήσαντες, τὴν Ἰνῆταν καλεσμένην, τῆς Αἰτνῆς ὁρεσὶν ἀνήσαν, καὶ προσηγόρευσαν τὸ χωρίον Αἰτνῆν, διέχον τῆς Κατάνης σταδίους ὀγδοήκοντα, Aetnenses [Catana] regressi, Innessam, ut montana Aetnæ vocantur, habitarunt, locoque imposuerunt nomen Aetnæ. Et postea pag. 89 dicit *πλησίον τῶν Κεντορίπων, propinquam oppido Centuripæ esse, & montem conscendentes excipere ac deducere. Adde Diodori librum XI c. XLIX & LXXVI, vbi hæc clarius enarrantur: & Antoninum ac Tabulam.**

LXXI.

Inde ab occasu *Centuripæ*, plurale, *Κεντόριπαι* Ptolemæi: aliis Græcis *τὰ Κεντόριπα*. Thucydides lib. VI pag. 476 *ἐχώρουν ἐπὶ Κεντόριπα, Σικελῶν πόλιν.* Et Polybius lib. I cap. IX *περὶ Κεντόριπα*. Silius lib. XIX vers. 205 singulariter *Centuripe*. Gentile hinc *Centuripini*. Cicero Frumentar. cap. XLV *Centuripini, qui agri Aetnensis multo maximam partem possident. Et*

mox:

* Quæ tamen non ab ultimis mundi temporibus exitere. Ovidius Metam. XV, 340,

*Nec quæ sulfureis ardet fornacibus Aetna,
Ignea semper erit; neque enim fuit ignea semper.*

mox: *ciues Centuripini; populus Centuripinus; aratores Centuripini. Horum amnis Cyamosórus fuit.* Κυμαίωρος. Polybius dicto loco: ἀντιστατοπεδύνας περὶ Κεντόριπα, καὶ παραταξάμενος περὶ Κυαμοσώρον ποταμὸν, *castra metatus prope Centuripen, aciem ad Cyamosorum flumen instruxit.*

LXXII.

Inter Centuripam & Aetnensē oppidum in meridiem inclinat *Adranum* siue *Hadranum* oppidum. Stephanus: Ἀδραϊον πόλις Σικελίας ἐν τῇ Αἴτνῃ, ποταμὸν ὁμώνυμον ἔχουσα, *Adranum oppidum est Siciliae apud Aetnam, quod fluuium cognominem habet.* Auctorem & situm sic Diodorus lib. xiv cap. xxxviii descripsit: Διονύσιος ἐν τῇ Σικελίᾳ πόλιν ἔκτισεν ὑπ' αὐτὸν τῆς Αἴτνης λόφον, καὶ ἀπὸ τίνος ἐπιφανῆς ἱερᾷ προσηγόρευεν αὐτὴν Ἀδραϊον, *Dionysius in Sicilia oppidum sub ipsum Aetnae montem condidit, quod ab illustri quodam sano Adranum vocauit.* Silius lib. xiv vers. 251

Hadranum, Hergentumque simul - - -

Hinc apud Plinium *Hadranitani:* & in nummis ΑΔΡΑΝΙΤΑΝ.

LXXIII.

Proxima *Hybla Maior.* * Stephanus, Ὑβλαί τρεῖς πόλεις Σικελίας ἡ Μείζων, ἥς οἱ πολῖται Ὑβλαῖοι, *Tres Hyblae urbes Siciliae: Maior, cuius ciues Hyblaei.* Pausanias Eliac. i cap. xxiii duas Hyblas numerat, in iisque τὴν, ὡς περ ἐκάλεν, Μείζονα, *unam, quam vocarunt Maiorem.* Nummus Ph. Parutæ ΤΒΛΑΣ ΜΕΓΑΛΑΣ. Hæc Hybla prope Aetnam fuit. Thucydides lib. vi pag. 477 *πυμπράντες ἄμα τὸν σῖτον τῶν τε Ἰνυσσάϊων καὶ τῶν Ὑβλαίων, segetem Inesensum & Hyblensum incendentes.* Plinius lib. iii cap. viii *Hyblenses.* Adde supra in maritimis dicta de *Megara*, quæ prius *Hybla Minor* fuit.

LXXIV.

In occasum post Aetnam recedit *Galaria* siue *Galeria*. Stephano γαλαρία est χώρα, regio: Γαλάρινα, πόλις Σικελίας, *Galarina urbs Siciliae.* At Diodorus lib. xvi cap. lxxviii *Geleriam* oppidum dixit; incolas, *Galerinos.* οἱ τὴν Γαλερίαν πόλιν οἰκῶντες, *qui, inquit, Galeriam oppidum inhabitant: & mox: τὴν τῶν Γαλερινῶν συμφορὰν ἀκούσαντες, cladem Galerinarum audientes.* Videtur oppidum esse quod vulgo nunc *Gagliano* vocitatur: ex quo situm eius iudicant.

LXXV.

Inde *Herbitam* versus *Imachara* oppidum. Ptolemæus Palatino codice Ἰμιχάρα, *Imichara;* vulgaribus, ἡμιχάρα, Cicero *Frument.* cap. xviii *Vrsinus, Victorius, alii agrum Imacharensē vindicant: vulgatis libris Macharensis.* Et cap. xlii *Victorius & Gronovius, Imacharenses tributum facere coegisti.* Et *Verrina* vltima cap. vii *Cluuerius: in Leonida Imacharensi, vbi libris plerisque est, in Leone Megarensi.*

LXXVI.

Vltior ad *Heræos* montes fuit oppidum *Herbita*, Ptolemæi Ἑρβίτα. Cicero *Frument.* cap. xxxii *Quum Apronius Herbitam cum illa prædonum copia manuque venisset.* Oppidani *Herbitenses*, ibidem & apud Plinium,

Iii ii 3

qui

* Ὑβλῆς 3' ἱερὸν ἄτυ. Nonnus Dionysiæ. XIII v. 318 p. 370.

qui cum adspiratione in ordine alphabetico scripsit. Cicero eodem loco, *Herpitenfis ciuitas*. Græce iidem Diodoro lib. xiv cap. LXXIX Ερπιταῖος. *Heræi* autem montes, quibus hoc oppidum adiacet, eidem Diodoro lib. i v cap. LXXXVI sunt Ἡραία ὄρη, quorum salubritatem æstiuam cum amcinitate laudat.

LXXVII.

Ad illos montes paullo inferius est castellum *Tau*i vulgari nomine, quod Cluuerio videtur *Tabas* Sili i esse lib. xiv vers. 273

Et bellare Tabas docilis.

LXXIIX.

Symæthum flumen iuxta se oppidum *Symæthum* eodem nomine habuit, vnde *Symæthii* ciues dicti Plinio iii cap. viii.

LXXIX.

Prope idem flumen ad dexteram ripam nunc est oppidum S. Filippo d' Argirone, quod doctis viris videtur *Agyrium* oppidum esse, Ptolemæi Ἀγύρειον, Antonini *Agurium*. At Cicero Frument. cap. xxvii *Apronius Agyrium venit*. Ibidem, *Agyrinensis populus*: item, *Agyrinensis est in primis honesta ciuitas Sicilia*. Stephanus Ἀγύρηναια, qui forte scripserat Ἀγύρεινα. In nummis ΑΓΤΡΙΝΑΙΩΝ. Patria fuit Diodori Siculi, qui lib. i cap. iv ait, ἡμεῖς ἐξ Ἀγυρείης τὸ γένος τῆς Σικελίας ὄντες, nos orti *Argyrio Siciliae sumus*. Cluuerius secundam litteram otiosam putat: tuetur Holstenius, quia hodieque *Argirone* dicatur, quasi veteres urbem & *Argyrium* & *Agyrium* appellauerint.

LXXX.

Inter hoc & Ennam *Afforus*, Ἀσσωρὸς Apollodoro apud Stephanum; qui & aliam formam Ἀσσωρίων, *Afforium* produxit. Cicero Verrinae actionis lib. iv de Signis cap. xlv *Chrysas est amnis, qui per Afforinorum agros fluit*. Is apud illos habetur deus, & religione maxima colitur. fanum eius est in agro propter ipsam viam, qua *Afforo* itur Ennam. Fluit deinde *Chrysas* per agrum *Agyrinensium*, saltem in limite eius. Diodorus lib. xiv cap. xcvi ἐν τῇ τῶν Ἀγυρηναίων χώρᾳ, παρὰ τὸν Χρύσαν ποταμὸν, ἐγγὺς ἐστὶ τῆς Φερένης εἰς Μοργαντίναν, in *Agyrinensium* agro, iuxta *Chrysam* amnem, prope viam quæ *Morgantinam* fert.

LXXXI.

Trans flumen est oppidum Ἡργέτιον Philisto apud Stephanum; *Hergentium* Latine: Silio *Hergentum* dicto libro vers. 251

Hadranum, Hergentumque simul:

Ptolemæo Σεργέντιον, *Sergentium*, vt in aliis aliquando Σ pro adspiratione inuenitur.

LXXXII.

Ab Afforo in austrum sita proxime est *Enna* siue *Henna*, vrbs antiqua & percelebris propter raptum Proserpinæ, qui huic loco adfingitur. Diodorus Siculus lib. v c. iiii γενέσθαι δὲ μυθολογεῖν τῆς κόρης τὴν ἀεπαγὴν ἐν τοῖς λειμῶσι τοῖς κατὰ τὴν Ἐνναν. ἔστι δὲ ὁ τόπος ἕτος πλησίον μὲν τῆς πόλεως, ἴσως δὲ καὶ τοῖς

τοῖς

τοῖς ἄλλοις ἀνδρῶν παντοδαποῖς ὑπερεπὴς καὶ θεῶν ἄξιος, *Fingunt raptum puellæ [Proserpinæ] factum esse in pratis iuxta Ennam. Est autem locus ille prope urbem, violis aliisque floribus amœnissimus & contemplatione dignus. Cicero Verr. de Signis cap. XLVIII. Vetus est hæc opinio - - - raptam esse Liberam, quam eandem Proserpinam vocant, ex Ennensium nemore: qui locus quod in media est insula situs, umbilicus Siciliæ nominatur. - - - Enna autem est loco præcelso atque edito, quo in summo est æquata agri planities, & aquæ perennes: tota vero ab omni aditu circumcisa atque dirempta est. quam circa lacus sunt plurimi, & lætissimi flores omni tempore anni: locus ut ipse raptum illum virginis, quem iam a pueris accepimus, declarare videatur. Et enim propter est spelunca quædam, conuersa ad aquilonem, infinita altitudine, qua Ditem patrem ferunt repente cum curru exstitisse, abreptamque ex eo loco virginem secum asportasse, & subito, non longe a Syracusis penetrasse sub terras, lacumque in eo loco repente exstitisse. Eadem Diodorus dicto loco: etiam quæ de umbilico insulæ dicebantur in Ennensi nemore vel prato, quod Σικελίας ὀμφαλὸς ὑπὸ τινων ὀνομάζεται, Siciliæ umbilicus a quibusdam nominetur. Idem quoque Callimachus dixit hymno in Cererem vers. 15*

Τεῖς δ' ἐπὶ καλλίσῃς νήσῃ δράμεις ὀμφαλὸν Ἐνναν,

Ter ad pulcherrimæ umbilicum insulæ Ennam accurristi.

Cereris heic viguit religio. Mela II cap. VII *Famam habet ob Cereris templum Enna. Vnde Ceres, Ennææ numina diuæ, Siliolib. I vers. 93 dicta: & Ciceroni loco antea indicato, religio Cereris Ennensis. Scribitur etiam cum adspiratione. In veteri nummo, quem illustris vir Ezech. Spahemius laudat p. 907 MVN. HENNAE. Municipes Hennenses scripsit Plinius lib. III cap. VIII.*

LXXXIII.

Adiacet oppido lacus Pergus, distans ab eo v millibus passuum. Ovidius Metamorph. lib. V. vers. 385

*Haud procul Hennæis lacus est a mœnibus altæ,
Nomine Pergus, aquæ.*

Et Claudianus de Raptu Proserpinæ lib. II vers. 112

*Haud procul inde lacus (Pergum dixere Sicani)
Panditur, & nemorum frondoso margine cinctus
Vicinis pallescit aquis.*

LXXXIV.

Prope hunc lacum, ex altera parte, oppidum Magella a Cluuerio ponitur, vnde Magellini sunt Plinio: sed locus incertior est quam ut designari distincte possit.

LXXXV.

Inde orientem versus sunt Capitonianæ Antonini, inter Catinam & Agrigentum itinere, circa flumen Erycen: infra quas est Palica oppidum cum fano, ad fontem & lacum Palicorum. * Diodorus. lib. XI c. LXXXVII de

* Dicitur etiam lacus Palici. Ovidius de Ponto eleg. X v. 25,
Aetnaeque lacus, & olentia stagna Palici.

Sed poeticum videtur.

de Deucetio rege: πλησίον τῆς τεμένους τῶν ὀνομαζομένων Παλίκων ἔκτισε πόλιν ἀξιόλογον, ἣν ἀπὸ τῶν προσηγμένων θεῶν ὠνόμαξε Παλίκην, *prope Palicorum sanum urbem insignem posuit, quam ab his ipsis diis Palicam nominavit.* Religiosus locus & periuris formidabilis, qui aqua illa mergebantur, seruatis qui bene iurauerant. Vide caput insequens Diodori, & Macrobiū lib. v. cap. xix, & quæ nos commentati sumus ad illa Sillii verba lib. xi v. vers. 220

*Et qui præsenti domitant periura Palici
Pectora supplicio.*

LXXXVI.

Prope abest oppidum *Eryce*, ad fontem fluuii cognominis *Eryces*, de quo Stephanus: Ερύκη, Σικελικὴ πόλις, *Eryce urbs Sicula.* Et Callias in septima historia de rebus Siculis apud Macrobiū lib. v. cap. xix ἡ Ερύκη τῆς Γελώας ὅσον ἐννεμήκοντα στάδια διέσχεεν, *Eryce a Gelsenium finibus xc circiter stadia abfuit.* Longe autem Geloi fines in septemtrionem prolati fuerant.

LXXXVII.

Eidem lacui Palicorum subiacebant *Menæ*, *Μεναί* Ptolemæi, quod etiam Stephano Bochartus & Cluuerius pro corrupto *Μενδαί*, restituerunt, vt legatur, *Μεναί πόλις Σικελίας, ἐγγύς Παλίκων, Menæ, oppidum Siciliae prope Palicos.* Cicero Frument. cap. xliii *pañiones Meneniorum*, quasi a *Μένηνα* deductum possessuum nomen. Plinius iii cap. viii *Menanini*: sicut a *Tiffa Tisfinini* formauerat. Nummus Parutæ *MENANINON*. Diodorus Siculus lib. xi cap. lxxviii *Μέναινον* hoc oppidum dixit. De Deucetio rege ait, *Μέναινον μὲν πόλιν ἔκτισε, Menænum oppidum condidit.*

LXXXIX.

Ultra Menas in meridiem vergebat *Echetla* oppidum. Stephanus: Εχέτλα, πόλις Σικελίας. Polybius lib. i cap. xv ἐπολιόρουν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τὴν Εχέτλαν, ἐν μέσῃ κειμένην τῇ τῶν Συρακυσίων καὶ Καρχηδονίων ἐπαρχίᾳ, *Et Echetlam obsederunt Romani, in consinio sitam Syracusanorum & Carthaginensium prouinciæ.* Et Diodorus lib. xx cap. xxxii καταλαβόμενοι τὴν Εχέτλαν, ἐπόρθον τὴν τε Λεοντίνην καὶ Καμαριναίαν, *Echetlam occupantes vastarunt & Leontinam & Camarinam regionem.* Ergo sita erat in medio illarum. Plinius, *Echetlienses*, dicto loco.

LXXXIX.

In agro Syracusano erant oppida, *Cacyrum*, Κάκυρον, Ptolemæi, quod hodie credunt *Cassaro* esse: de quo plura non constant, nisi Plinii *Cetari-nos* cum nonnullis in *Cacyrinos* mutare velis: deinde *Bidis*, de quo Cicero in Verr. lib. ii de Iurisdict. Sicil. cap. xxi *Bidis oppidum est, tenue sane, non longe a Syracusis.* Stephanus: Βίδος Φοῦριον ἐν Σικελίᾳ, ἔδε-έρως, *Bidos castellum Siciliae, neutro genere.* Vnde *Bidini* sunt, quos Plinius iii cap. viii recensuit. Aiunt superesse ædem sacram eo loco, *S. Gioῦanni di Bidini* adpellatam. *Talaria* quoque huc referenda. Stephanus: Ταλαρία πόλις Συρακυσίων, *Talaria urbs Syracusanorum: ex qua sunt Plinii Talarenses.* Quo situ fuerit, incertum prorsus est.

XC.

Inter Oanum & Hirminium fluuios *Hybla Minor* fuit, a Maiore mediterranea, & Megarenfi maritima, distincta. Stephano *τρεῖς πόλεις Σικελίας Ὑβλαι, ἡ μείζων, Maior - - ἡ μικρά Parua*, cuius ciues, *Μεγαρεῖς, Megarenses*: ἡ δὲ ἐλάττω *Ἥρα καλεῖται. Minor autem Hera vocatur, vel Heræa cognominatur.* Prauatum heic Itinerarium, quo editum ab Aldo & Simlero *Plagereo* siue *Cymba*: a Schotto, *Plagia Hereo*. Forte *Heræa* legendum est, quia *Ἥρα* nomen est a Stephani epitomatore proditum. Si hoc est, de situ quodammodo constare potest: etiam ex alio eiusdem itinere a Lilybæo Messanam, quo *Hyblam* inter Agrigentum & Acras posuit.

XCI.

Prope mare Ionium & Pachynum promontorium, siue inter Syracusas & Camarinam ac Pachynum sunt primum *Acræ*, a Syracusanis conditæ, haud longe a mari. Stephanus in *Ἀκραι* decem huius nominis vrbes numerat. *τρεῖς*, inquit, *ἑστὶ Συρακυσίων κτίσμα, Tertia est opus Syracusanorum.* Plenius Thucydides lib. vi pag. 413 *Ἀκραι καὶ Κάσμεναι ὑπὸ Συρακυσίων ἐκίθησαν. Ἀκραι μὲν ἰσδομένηντα ἔτεσι μετὰ Συρακυσίας, Κάσμεναι δὲ ἑγγύς εἰκοσι μετὰ Ἀκρας, Acræ & Casmenæ a Syracusanis sunt conditæ: Acræ quidem lxx annis post Syracusas, Casmenæ vero circiter xx annis post Acras.* Liuius lib. xxiv cap. xxxvi *eques leui certamine inito, cum Hippocrate Acras perfugit.* Etiam Antoninus *Acras* dixit itinere a Lilybæo Messanam: Ptolemæi autem *Ἀκραίαι* haud dubie sunt prauatæ, syllaba redundante: Plinius *Acrænes* dixit oppidanos. Situm editiorem monstrauit Silius lib. xiv vers. 207

*Non Tapfos, non e tumulis glacialibus Acræ
Defuerunt.*

XCII.

Ab his diuersæ sunt *Acrillæ*, siue *Acrilla*, eodem tractu. Stephanus: *Ἀκρίλλα πόλις Σικελίας ἐ πύργῳ Συρακυσίων, Acrilla urbs Siciliæ non procul a Syracusis.* Sitæ inter Acras & Agrigentum, quod ex Liuii lib. xxiv cap. xxxv adparet, vbi Marcellus, ab Agrigento in Syracusana castra rediturus, in via hostes offendit ad Acrillas, quos victor in Acras refugere compellit. Hippocrates, inquit, [dux Syracusanus] *cum decem millibus peditum, quingentis equitibus nocte per intermissa custodiis loca profectus, castra circa Acrillas urbem ponebat.* Munientibus superuenit Marcellus ab Agrigento iam occupato, - - - *incompositos ac dispersos nactus eos, & plerosque inermes, quod peditum fuit, circumuenit: eques, leui certamine inito, cum Hippocrate Acras perfugit.*

XCIII.

Inter Acrillas & Elorum, quod ad mare est, in edito colle *Neetum*, codice Palatino Ptolemæi *Νέητον*; & sæpius *Netum* contracte; nunc Noto est; vnde vallis, pars tertia insulæ nominatur. Cicero Verr. act. lib. iv de Signis cap. xxxvi *Attalus homo pecuniosus Neti: Lyso Lilybæi: Critolaus Ennæ.* Silius lib. xiv vers. 269

Et Netum, & Mutyce, pubesque liquentis Acheti.

Kkk kk

Hinc

Hinc *Netinenses*, quos Cicero dixit *Asi.* in Verr. lib. II cap. LXV: & *Netini*, orat. ult. in Verr. cap. XXII. Etiam Plinius *Netini Latinae conditionis*.

XCIV.

Illud Sili *Achetum* in ignotis latet: *Mutyee* autem, siue *Motyca*, nota, hodieque *Modica* dicta. Ptolemæi *Μότκα*, quia Romano more *in* *s* per sepe commutatur. Eidem amnis, qui præfluit, *Μοτυχανός*, *Motychanus*, si salua scriptura est. Sita prope Pachynum ita, ut latus spectet australe. Plinio hinc *Mutyenses*: Ciceroni Frum. c. XLIII & LI *ager Mutyens*, nisi forsitan littera *c* excidit.

XCV.

Inde mare versus, forte ad idem flumen superius, fuit *Casmena* siue *Casmenæ*, *Κασμένη* & *Κασμεναι*. Herodotus, quem Stephanus adlegat, lib. VII cap. CLV *ἡ Γέλων καταγαγὼν τήνδε ἐκ Κασμένης πόλις ἐς τὰς Συρακούσας*. Stephanus: *Κασμένη πόλις Σικελίας*. *Ἡρόδοτος ζ*. Thucydides lib. VI p. 413 plurali numero *Κασμεναι*, *Casmenæ*, cuius verba paullo ante in *Ἀκραι*, *Acrae*, adscripsimus.

XCVI.

Propius promontorium Pachynum oppidum fuit *Ichana*. Stephanus: *Ἰχάνα πόλιν ἰον τῆς Σικελίας*, *Ichana*, oppidulum *Siciliæ*. Vnde Plinii *Ichanaenses*, Ptolemæi libris est *Ἰνα*, quod videtur ex *Ἰχάνα* esse. Et Apollinis Libystini fanum, de quo Macrobius Saturn. I cap. XVII. Antonino *Refugium Apolline*.

XCVII.

Supra Geloos *Maetorium*. Stephanus, *Μακτώριον, πόλις Σικελίας*, *Maetorium* oppidum *Siciliæ*. Herodotus lib. VII cap. CLIII *ἐς Μακτώριον, πόλιν ὑπὲρ Γέλης οἰκημένην ἔφυγον ἄνδρες Γελώνων*, *Maetorium*, oppidum supra *Gelam* habitatum, fugerunt *Gelenses*.

XCIX.

Inde in septentrionem sunt minus certa, *Caulonia*, *Καυλωνία* Stephanus, hoc tractu posita ab iis, quibus eadem *Calloniana*, videntur Antonini: & *Νώνιμνα*, *Nonymna*, eiusdem Stephani. Coniiciunt fuisse, ubi oppidum *Nauni* iam existit. Antonini *Philosophiana*, in Aldino *Gelasium Philosophianis*, quod alii *Gela* siue *Ph.* legunt; Cluverius *Gelensium Philosophiana*, refertque ad fontem *Gelæ* amnis, quousque territorium *Gelensium* pertinuisse non dubitat. Neque notiora sunt *Petilianæ*, & *Corconiana* eiusdem itinerarii oppida, quorum illud ab Agrigento XVIII; hoc XII millibus passuum narratur afuisse.

XCIX.

Nobilior *Erbeffus* siue *Herbeffus*. Cluverius duas huius nominis vrbes, alteram supra Agrigentum ponit, alteram ad fontes Anapi, qui in portum magnum Syracusanorum effluit. Illam probat ex Polybii lib. I cap. XVIII, quo Bochartus *Ὀυέσσων*, *Vessam* Polyæni lib. V cap. I num. 4 refert, demta parte compositionis, quia ab *דד* & *בצע* deducit: ideo nunc la Grotte esse credunt, a subfossione. Non dubitanda hæc *Erbeffus*, quia horreum

Roma-

Romanorum fuit quum Agrigentum obsiderent. Commeatum enim socii αἱ Ερβησσόν, in *Erbessum* contulerunt. Alteram, vicinam Syraculis, ex Liuii lib. xxiv cap. xxx probat, quamquam plus ille non dixit, quam prætores Syracusanos exercitum Megaram duxisse: ipsos cum paucis equitibus *Erbessum* profectos, quam quum nequissent ad deditiōem perpel-
 re, castra Megaris mouisse, vt *Erbessum* omnibus copiis oppugnarent. Ptolemæus, Plinius, Stephanus vnam *Erbessum* memorarunt, vt de sede gemina dubitare possimus, & mediam inter Syracusas & Agrigentum circumspicere. Nec Bocharti originibus inniti tuto possumus, cuius præcipua ratio est, quod *Herbenses* cum adspiratione Plinius, non *Erbenses*, scripserit.

C.

Inter amnes Himeram australem & Crimissum ponuntur *Motyum* castellum. Diodorus Siculus lib. xi cap. xc Μότυον Φερέμενον ὑπὸ τῶν Ἀκραγαν-
 τίνων, *Motyum* præsidio munitum ab *Agrigentinis*. Et mox: τὸ Μότυον Φερέριον, *Motyum* castellum. Alia autem est *Motya*, vrbs prope Lilybæum.

CI.

Deinde *Ancyra*, oppidum in hoc tractu. Diodorus lib. xiv c. xlix plurali numero ἀγκύραι, *Ancyrae*, scripsit, quum quinque ciuitates numera-
 vit, quæ in fide erga Carthaginienſis manserint. αὗται δὲ ἦσαν, ἀγκύραι, Σό-
 λος, Αἰγέστα, Πάνορμος, Ἐντελλα, *Hæ*, inquit, erant, *Ancyrae*, *Solus*, *Aegesta*, *Panor-
 mus*, *Entella*. Cluuerius huc opinatur referri posse Ἀγκρίνα, *Ancrina* Pto-
 lemæi, & Ciceronis *Acherinos*, ex Frumentaria cap. xliiii, quasi prauata vo-
 cabula ex illo sint. Tandem *Triocala* sunt, Ptolemæi Τρίοικλα, *Triocla*,
 Stephani Τρίκαλα, *Tricala*: ceteri quatuor syllabis *Triocala*, vt Plinius op-
 pidanos dixit *Triocalinos*: & Silius lib. xiv vers. 271

- - - seruili vastata *Triocala* bello.

CII.

Abhinc in septemtrionem, inter Hypsam & Crimissum flumina, sunt *Schera*, Ptolemæi Σχέρρα; cuius oppidi ciues *Scherini* sunt a Plinio iii cap. viii memorati: & *Macella*, Ptolemæi Μάκελλα. Polybius lib. i cap. xxiv
 Μάκελλαν πόλιν κατὰ κράτος εἶδον, *Macellam* urbem vi expugnarunt. Liuius
 lib. xxvi cap. xxi sequitur defectionem eorum *Hybla* & *Macella*. Legitur
 etiam inter nobiliores Duillii expeditiones in fragmento Columnæ rostra-
 tæ MACEL..... VGNANDO CEPIT, id est *Macellam* [oppidum] pugnan-
 do cepit.

CIII.

Trans Crimissum *Entella*, Ptolem. Ἐντελλα, cuius rudera ad idem flu-
 men dicuntur superesse. Stephanus, Ἐντελλα πόλις Σικελίας. Adde Dio-
 dorum ex lib. xiv cap. xlix modo adlegatum in *Ancyra*. Silius lib. xiv
 vers. 205

Centuripe, largoque virens *Entella* *Lyæo*.

Oppidani Plinio *Entellini*, quos Cicero laudat Frumentar. orat. cap. xliiii
Cognoscetis, inquit, *iudices*, *Entellinorum*, *summi laboris summaque industriæ*,
dolorem & *iniurias*.

CIV.

Ad idem flumen, sed superius, *Ietæ*, oppidum, nunc Iato. Stephanus, *Ιεταὶ Φερίων Σικελίας*, *Ietæ*, castellum Siciliæ. At longam esse mediam, docet Silius versus 272 lib. XIV

- - - *Arabela ferox, & celsus Ietas*,
Ietas mons, in quo situm oppidum: & nummus Parutæ diphthongo referens *ΙΑΕΤΙΝΩΝ*. Cluuerius dubitanter coniicit, Ciceronis *Letinos*, omnibus ignotos, ex Frumentar. cap. XLIII legendos forsan *Ietinos*, qui Plinio sunt *Ietenses*.

CV.

Lilybæum versus *Halicynæ*. Stephanus: *Ἀλικύαι, πόλις Σικελίας μεταξύ κειμένην Ἐντέλλης καὶ Λιλυθαίων*, *Halicynæ* oppidum Siciliæ, situm inter *Entellam* & *Lilybæum*. Incolæ *Ἀλικυαῖοι*, Diodori lib. XIV cap. LV; Plinii III cap. VIII *Halycienses*. Cicero Frum. cap. VI *Quinque sine fœdere immunes ciuitates & liberæ, Centuripina, Halefina, Segestana, Halicyensis, Panormitana*.

CVI.

Et inde in austrum versus, *Legum*, *Λέγον*; & *Elcethium*, *Ἐλκεθίων*, vtrumque ex Ptolemæi positione. Nihil sic notum in occidente mediterraneo superest. *Agestam* enim siue *Segestam*, quod propinqua mari & navigationes admittit, supra exposuimus in ora. Obscura loca, *Ad oliuam*, & *Locaricum*, siue *Longaricum*, vt variat scriptura, ex Antonini itinerario cum distantis suis, quas inter Lilybæum & Hyccara seruant, repetantur. Trans montes hinc eundum est.

CVII.

Montosa Sicilia, præter Aetnam & Erycem, altissimos montes, multis iugis eminet, siue montium continuatione. Talis est *Cratas*, ὁ Κράτας Ptolemæi: *Maro* Plinii III cap. VIII, cuius & *Gemelli colles* sunt: *Nebrodes* Solini c. V. quibus Silius lib. XIV v. 237 fontes vtriusque *Himeræ* attribuit:

Nebrodes gemini nutrit diuortia fontis,

Quo mons Sicania non surgit ditior umbra.

Gemini fontis diuortia, id est *Himeræ*, de quo supra dictum est. Et *Heræi* montes Diodori lib. IV cap. LXXXVI, *Ἡραία ὄρη*, quasi *Iunonii*. Vibius de Fluminibus: *Chrysar, Syracusis ex monte Heræo*. Hos vero discernere & limitibus finire difficillimum, neque plus quam coniecturas, adferri adhuc videmus. Ad montes sunt *Pirina* Antonini, Schottana editione *Pyrama*, medio itinere inter Panormum & Petrinas siue Petram: & quum intus magis ad *Himeram* amnem arx hodie *Margana* dicta existat, eo Stephani *Μοργυναν*, *Morgynam* Cluuerius interpretatur: quam certo, adparet cuilibet; præsertim quum Polybius lib. I cap. VIII *Μεργάνην* *Merganam* memoret, sed propiorem Syracusis. Nec Stephanus de sua plus attulit, quam *πόλιν Σικελῶν*, oppidum esse *Siculorum*.

CIX.

Ad mare accedit propius post *Himerenses* *Thermas Paropus*, *Παρώπος*, oppidum. Polybius lib. I cap. XXIV *μεταξὺ τῆς Παρώπης καὶ τῶν Θερμῶν*

μῶν τῶν Ἱμεραίων ἐπιπεσὼν αὐτοῖς, inter Paropum & Thermas Himeræas illis superueniens. Plinio hinc sunt Paropini lib. III cap. VIII, Vsticæ insulæ obiecti.

CIX.

Petra autem, Πέτρα Ptolemæi, Petrinæ Antonini, non dubie videtur oppidum Petraglia esse, quo etiam itinerarium ducebat. Silio est *Petræa*, vt *urbs* subaudiatur, quod Latine *Petrina* est. Lib. XIV enim vers. 249

Romanos *Petræa* duces, Romana petiuit

Fœdera Callipolis, lapidosique Engyon arui.

Oppidani *Petrini* Plinio. Et Cicero Frum. orat. cap. XXXIX *Petrinis* pecuniam ereptam gloriatur.

CX.

Quod coniungit Silius oppidum *Engyon*, non procul a *Petrina* vrbe fuit. Ptolemæus & Diodorus lib. XVI cap. LXXIII dixere Ἐγγυον, *Engyon*, *Engyum*, vt Silius, & ex hac forma Ciceroni Frum. cap. XLIII ciuitas *Eggyña* est: at insequenti de Signis oratione cap. XI. IV *Enguinos* scripsit, vt in libris castigatis est. *Matris*, inquit, *magnæ fanum apud Enguinos* est: quod respondet vocabulo Ἐγγύιον, *Enguium*, quo Plutarchus in Marcello vsus pag. 309 & inde Diodorus dicto loco gentile Ἐγγυηνοί, quod prauatum est ex Ἐγγυοί vel Ἐγγυῖνοι, vt libri ferunt, formauit. Ruinas tradunt inter montes *Nebrodem*, *Maronem* & *Heræum* conspici.

CXI.

Supra hos montes mare versus, quod *Aeolias* tenet, videntur Sili *Nomæ* & *Amastra*, quæ Stephani *Amestratus*, Ἀμήστρατος est, fuisse. Ait ille lib. XIV vers. 267

- - - comitata *Nomæis*

Venit *Amastra* viris.

Sic enim legendum esse, non *Nemæis*, quales nulli in Sicilia, ex Diodori lib. XI cap. XC elucet, qui σεαυτοπεδύοντα περὶ τὰς Νομας scripsit, id est, circa *Nomas* castra metantem. Vicina autem *Amastra* est Stephani Ἀμήστρατος, *Amestratus*; Polybii Μυτίστρατος, *Mutistratus*, hodie *Mistretta*, vocabulo corrupto. Hic vero lib. I cap. XXIV de Romanis consulibus scripsit, Panormum versus exercitum deduxisse, quod Carthaginenses ibidem hiemarent. Quum vero nemo hostium prodiisset, inde ἐπὶ πόλιν Ἰππᾶναν, aduersus *Hippanam* impetu facto, eam vi cepisse. εἶλον δὲ καὶ Μυτίστρατον, πόλιν ἑσθλὴν χρόνιος ὑπομεμενηκίαν τὴν πολιορκίαν, διὰ ὀχυρότητα τῆς τόπῃ. Ceperunt etiam *Mutistratum*, natura munitum oppidum, quod ideo obsidionem diu tolerauit. Zonaras Tom. II p. 57 Μυτίστρατον πόλιν, urbem *Mutistratum* in Sicilia dixit. Hinc Plinio *Mutustratini* lib. III cap. VIII,

CXII.

Hippanam vero inter Panormum & Mytistratum fuisse, ex Polybii iam data narratione adparet. Stephanus, qui etiam ad hunc Polybii locum prouocat, ad historiam non attendit, quum oscitanter scripsit Ἰππᾶνα πόλιν

περὶ Καρχηδόνα, *Hippana urbs circa Carthaginem*: verius *Panormum*, aut aliam eius tractus in Sicilia, nominasset.

CXIII.

Apollonia quoque in Sicilia fuit, quam septimam eius nominis urbem πλησίον Αλοντίων καὶ Καλῆς Ακτῆς, prope *Haluntinos* & *Calacten* posuit idem chorographus Byzantinus. Sic legendum, non *Λεοντίων*, qui longius abfunt a Calacta. Diodorus lib. xvi cap. lxxiii Timoleon παραλαβὼν τὴν Απολλωνίαν, *Apolloniam in fidem accepit*. Cicero *Frument. cap. xliiii ciuitas Apolloniensis*.

CXIV.

Intus magis ad montes ponunt Καπύτιον, *Capytium*, Ptolemæi: & ultra, *Galatam*, vnde Plinii sint *Galatini*. Prope Tyndarium, *Abacænum* oppidum. Suidas: Αβακαῖνον πόλις Σικελίας, *Abacænum urbs Siciliae*. Diodorus lib. xiv cap. xci de rege Dionysio: πρὸς Αβακαίῳ πόλει συμμαχίῃ κατεστράτηπευσε, iuxta *Abacænum, urbem sociam, castra posuit*. Vicinitatem Tyndaritanam idem eodem libro, cap. lxxix luculente ostendit, quum Tyndaridem a Messeniis conditam ad mare dicit in loco τῆς Αβακηνῆς χώρας, *Abacænae regionis*.

CXV.

Sunt & alia, quibus certus locus non potest assignari, *Callipolis, Arabela, Eubæa*, & alia. *Callipolis* a Marciano Heracleensi pag. 12 cum oppidis coniungitur, quæ prope fretum sunt; quibus & *Eubæam* admiscet. Verba sunt

Ζάγκλη, Κατάνη, Καλλιπόλις ἔχον ἀποικίας.

Πάλιν δ' ἀπὸ τῶν δύο πόλεις, Εὐβοία

καὶ Μύλαι κατωκίθησαν ἐπικαλέμεναι.

Zancle, Cantana, & Callipolis accepere [ab Rheginis] colonias. Rursus vero his duæ urbes, Eubæa & Mylæ dictæ, conditæ fuerunt. Callipolim Stephanus quoque memorauit: & Silius lib. xiv vers. 250

- - - Romana petiuit
Fædera Callipolis.

Herodotus lib. vii cap. clv πολιορκήοντος Ἰπποκράτους Καλλιπολίτας τε καὶ Ναξίους, καὶ Ζαγκλαίους τε καὶ Λεοντίους, obsidente Hippocrate Callipolitanos, & *Naxios, & Zancleas, & Leontinos*: quarum ciuitatum quod tres in orientali latere sunt, probabile fit, & *Callipolim* ibidem exstitisse.

CXVI.

Minus constat de *Eubæa* vrbe, nisi quod cum Mylis Heracleota coniunxit: & Strabo inter dirutas vna cum Callipoli numerauit. Nec infolens Siceliotis, insularum nomina oppidis suis imponere, vt Naxi exemplum ostendit, vel ob primos colonos, vel ob additos ex illa insula.

CXVII.

Arbelæ autem situs prioribus est ignotior. Stephanus, Αρβέλη, πόλις Σικελίας: & Suidas in hac voce: πόλισμα Σικελικὸν ἢ Αρβέλη, *Arbela Siciliae oppidum*. Silius xiv vers. 272 prauato verbo *Arabeia* videtur *Arabelam* innuisse,

nuisse, quæ & Cluverii coniectura est. At si vere hoc coniceretur, non *Λεβέλη*, sed *Λεβήλη* scribendum nomen esset, quod produxit syllabam poeta,
Sidonios Arabeia ferox - - -

CXIX.

Hæc oppida Siciliæ, in quibus quinque, secundum Plinium, coloniæ Romanæ, Tauromenium, Catina, Syracusæ, Thermæ, & Tyndaris: duæ secundum Ciceronem (Frument. orat. cap. vi) ciuitas fœderatæ, quarum decumæ venire non soleant, Mamertina & Tauromenitana: quinque præterea sine fœdere immunes ac liberæ, Centuripana, Halesina, Segestana, Halicyensis, Panormitana. Præter has omnis ager Siciliæ ciuitatum decumanus erat, etiam antepopuli Rom. imperium, ipsorum Siculorum voluntate & institutis. Hæc dictante Tullio prædicta oratione.

CXIX.

Vnum restat, vt de *Valeria via*, qua ab Messana Lilybæum itur, aliquid adiiciamus. Illam nobis Strabo monstrauit lib. vi pag. 184, Latera insulæ millibus passuum dimensus *ἐν Μεσσήνῃς*, inquit, *εἰς Λιλύβιον, Οὐκλερίᾳ δὲ ὁδὸς ἔστι*, *A Messana Lilybæum via Valeria xxxv*, qui numerus prauatus poscit Σ præmitti, vt fiant ccxxxv. Hanc autem viam per maris oram duxisse, quia latera metitur, hoc est, per Mylas, Tyndaridem, Cephalædim, Thermas, Panormum & Drepanum ad Lilybæum vsque per tot millia plus minus, vero prorsus est simile.

INSVLAE MINORES CIRCA SICILIAM.

CXX.

Insulæ inter Siciliam & Italiam medio mari positæ dicuntur vulgo *Aeoliæ*, quia Aeolus in iis regnasse traditur. Dicuntur etiam *Vulcaniæ* ab ignibus eructatis: item *Liparæorum insulæ*, *αἱ Λιπαράων νῆσοι* (Strab. vi pag. 190) a principe illarum, Lipara. Plinius lib. iii cap. ix *Citra Siciliam* [respectu Italiæ] vii *Aeoliæ* adpellatæ. Eædem *Liparæorum* & *Hephæstiades* a Græcis, a nostris *Vulcaniæ*: *Aeoliæ*, quod Aeolus Iliacis temporibus ibi regnavit. Et interiectis paucis: *Strongyle*, in qua regnavit Aeolus, quæ a Lipara liquidiore flamma tantum differt, e cuius fumo, quinam flatu sint venti, in tri-duum prædicere incolæ traduntur: unde ventos Aeolo paruisse existimatum.

CXXI.

Sunt autem septem numero, in quo Strabo, Diodorus, Mela, Plinius consentiunt. Non autem eodem ordine aut iisdem nominibus enumerantur. Mela lib. ii cap. vii *Illæ septem, quas Aeoli adpellant, Osteodes, Lipara, Heraclea, Didyme, Phænicusa, ac, sicut Aetna, perpetuo flagrant igne, Hiera & Strongyle*. Plinius hoc ordine: *Lipara: altera Hiera: tertia Strongyle: quarta Didyme: quinta Ericusa: sexta Phænicusa: nouissima, Euonymos*. Quæ prope conueniunt cum Diodori enarratione lib. v c. vii, *Αὗται δ' εἰσὶ μὲν ἀεθμον ζ', προσηγχερίας δ' ἔχουσι ταύτας. Στρογγύλη, καὶ Εὐώνυμος,*

μος, ἐτι δὲ Διδύμη, καὶ Φοινικώδης, καὶ Ἑρικήδης: πρὸς δὲ ταῖς Ἱερά, Ἡφαίσ, καὶ Λιπάρα, *Septem sunt numero, hæc nomina sortitæ: Strongyle, Eubonymos, & Didymæ, & Phœnicusa, & Ericusa: adhuc Hierā Vulcani, & Lipara.* Etiam Strabo pag. 190 εἰσι δὲ ἑπτὰ μὲν τὸν ἀγέθρον, *sunt numero septem: vt adeo prauatum Appianum esse oporteat, quum lib. v Civ. Belli p. 1158 de Strongyle scriptum legitur, ἡ τῶν πέντε νησῶν ἐστὶ τῶν Αἰόλων, quæ una est ex quinque insulis Aeoliis.* Contra si nomina numeres, addasque Hicesium Ptolemæi, exerescet numerus, & Osteodem ac Heracleam Melæ cum Hicesia residuas habebis, nisi decem aut plures velis in Aeoliis insulis censeris. Sed *Osteodes* est longe ab Aeoliis remota, vt postea monstrabimus: *Heraclea Melæ*, quæ in Peutingeriana quoque Tabula *Inf. Herculis*, & insulari itineralio *Heracleotes* vocatur; & *Hicesia* Ptolemæi, Aeoliis quidem vicinæ sunt, adiacentes proxime; in censum verò illarum minime venerunt, quod vel minores erant, aut incultæ, aut Liparæis non subiectæ. Ceterarum nomina sunt singularia, præter *Hieræ*, quæ etiam Virgilio *Vulcania*, Straboni *Θέρμισσα*, *Thermissa* est adpellata: & *Liparæ*, quæ olim *Meligunis* erat, Strabone & Plinio referentibus.

CXXII.

Princeps illarum est *Lipara*, * quæ urbem eodem nomine tenuit, tantæque fuit potentiae, vt classem haberet, ceterisque Aeoliis imperaret. Strabo dicto loco: Μεγίστη ἡ Λιπάρα, Κνιδίων ἀποικος, - - - ἡγήσατο δὲ καὶ εὐλόω, ὑπὸ καὶ ἔχουσα τὰς νῦν λεγομένας Λιπαρέων νήσους, ὥς Αἰόλοι τινὲς προσαγορεύουσι, *Maxima est Lipara, Cnidiorum colonia: hæc & classem duxit, sub se habens reliquas Liparæorum, vt nunc dicuntur, quas Aeoli quidam adpellant insulas.* Nomen habet a Liparo rege, quem Diodorus tradit Ausonis filium, a fratribus pulsum in hac insula confedisse, cuius filiam successor Aeolus duxerit. Contra Plinius dicit Liparum Aeolo successisse. His posteriorem Cnidiorum coloniam fuisse oportet, quam Strabo memorauit, lib. vi pag. 184. Incrementa habuit a bonitate portuum & aquarum salubritate. Diodorus lib. v cap. x αὐτὴ λιμένας τε καλοῖς ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ κόσμηται, καὶ θερμὸν ὕδασι τοῖς διαβροχημένοις, *Hæc [insula] bonis portibus naturæ beneficio ornata est, & thermis celebratissimis.*

CXXIII.

Inter Liparam & Siciliam est *Hiera*, Diodori Ἱερά Ἡφαίσ, id est *Vulcano sacra*, ἣν νῦν Ἱερόν Ἡφαίσος καλεῖται, quam nunc, vt Strabo dicit, *Templum Vulcani* vocitant. Vnde etiam *Vulcania* ** nominatur. Virgilius Aen. viii vers. 416

Insula

* Ab Aeolo extructam esse dicit Diodorus IV pag. 270, Αἰολὸς μὲν ἂν τὰς ἐν τῷ Τυρρηνικῷ πελάγει καλυμένας ἀπ' αὐτοῦ Αἰολίδας νήσους κατέσχευε καὶ πόλιν ἐκτίσας, τὴν οὐκ ἀποκαταστήσας ἀπ' αὐτοῦ Λιπάραν. Aeolus igitur insulas in mari Tyrrheno, ab ipso vocatas Aeolicas, tenuit, & urbem condidit ab ipsa Liparam nominatam.

** Hæc insula subito extitit extremis Annibalis temporibus, Cassiodorus III Variar. epist. 47, Memorant eui pristinī seruatorēs, hanc insulam ante aliquot annos undarum rupo terrorē, primū erupisse, quū Hannibal apud Prusiam Bithyniæ regem veneno secum ipse pugnauit. Orosius lib. IV histor. c. 20 p. 272, Eisdem diebus Annibal apud Prusiam Bithyniæ regem

*Insula Sicaniū iuxta latus, Aeoliamque
Erigitur Liparen, fumantibus ardua saxis:
Vulcani domus, & Vulcania nomine tellus.*

Eadem Thermiffa dicta. Strabo ibidem: ἡ Λίπαρος ἐγγυτάτω τῆς Σικελίας κει-
μένη μετὰ γὰρ τὴν Θέρμισσαν, *Lipara proxima Sicilia post Thermiffam*, hoc est,
Thermiffa excepta, quæ propinquior. Paucis interiectis dicit, ταύτης
[Λιπάρας] μεταξὺ πως ἐστὶ καὶ τῆς Σικελίας, ἣν νῦν ἱερὸν Ἡφαίστου καλεῖσιν, *Inter hanc*
[Liparam] & *Siciliam est insula, quam nunc Vulcani Templum adpellant.*
Ergo Thermiffa eadem & Vulcani Templum siue Hierā Vulcani. Thermif-
fa dicta ab ignibus quos eructat, tamquam ex Vulcani caminis & officina.

CXXIV.

Post hanc *Strongyle*, Στρεγγύλη, inter nobiliores est, quæ ita ἀπὸ τῆς
χρήματος, a figura nominatur, vt Strabo dixit: seu, vt Cornelius Seuerus
in Aetna vers. 433

Insula, cui nomen facies dedit ipsa rotunda.

Silio Italico est *Strongylos*, alia forma, lib. xiv vers. 260

Mille Agathyrra dedit, perflataque Strongylos austris.

Strongylos, συνεδοχικῶς, omnes Aeoliæ. neque enim hæc sola millenos
milites potuisset præbere. Eadem forma vsus est auctor insularis itine-
rarii: *Insula Strongylos a Messana stadia cccxx.* Solinus cap. vi *Strongyle*,
Aeoli domus, vergit ad exortus solis: nisi potius Lipara fuit regia. Octavi-
anus Cæsar bello Siculo, vt Appianus auctor Civ. lib. v pag. 1158, a Vi-
bone ἐς Στρεγγύλην, in *Strongylem* traiecit: Agrippa ἀπὸ Στρεγγύλης ἐς Ἱερὰν,
a *Strongyle* in *Hieram*.

CXXV.

Reliquæ minoris momenti sunt, & *Phænicusa* ac *Ericusa* id nominis
ἀπὸ τῶν φυτῶν, a stirpibus, erica & palma nominantur, quæ copiose ibi pro-
veniunt. Idcirco de Phænicusa Plinius: *pabulo proximarum relicta:* de
vtraque Strabo, ἀνεῖται εἰς νομάς, pascuis permittuntur. *Eua* υμῶς dicta, quia
ex Lipara in Siciliam nauigantibus a læua est, vt Strabo adnotauit. Sini-
stra vero melioris quondam ominis, quod nomen significat, quam ipsa
dexteriora. Hæc Plinio est *minima* omnium Aeoliarum: Straboni ἐρημος,
deserta. Tandem Διδύμη, *Didyme* alia, quæ gemella intuentibus adparet,
itidem ἀπὸ τῆς χρήματος, a figura, seu, quam præbet, specie ita nominata.

CXXVI.

In eodem mari, occasum versus, sunt *Vstica* & *Osteodes*. Plinius lib.
iii cap. viii extremo: a Solunte LXXV m. *Osteodes:* contraque *Paropinos*
Vstica. Ptolemæus post Aeolias: Οὐστικά νῆσος καὶ πόλις Ὀστωδης νῆσος, *Vsti-*
ca insula & oppidum: Osteodes insula. Paropus autem, cui obiectam Pli-
nius insulam Vsticam dicit, inter Himerenses Thermas & Cephalædim
est. Paruam traditur esse, & nomen antiquum retinere. Altera *Osteodes*,

vt

quum a Romanis repesceretur, veneno sese necauit. - - Tunc, Vulcani insula, qua ante non
fuerat, repente in mari edita, cum miraculo omnium usque ad nunc manet.

ut Plinius & Ptolemæus locauerunt, magis in occidentem recedit, quam Vstica: ut Mela non habuerit, cur Aeolus illam, a quibus longius abest, adnumeraret. Diodorus Siculus lib. v. cap. xi. ambigue: Μετά τὴν Διπάραν, εἰς τὸ πρὸς δυσμὰς μέρος, νηὸς ἐστὶ πελαγία, μικρὰ μὲν τὸ μέγεθος, ἔρημος δὲ καὶ διὰ τινὰ περιπέτειαν ὀσεώδης ὀνομαζομένη, *Post Liparam, ossasum versus, in alto mari insula parua est & deserta, quam ab euentu quodam Osteodem, id est Ossuariam, nominant.* Euentum ita descripsit ibidem: Syracusano bello Carthaginienfes vi millia mercenariorum militum, quod sæpius rebellassent, in eam insulam deportauisse, quibus fame ibi consumptis, συνέβη τὸν τόπον ὀλίγον ὄντα πληρωθῆναι τῶν ὀσῶν, *factum, ut paruus ille locus ossibus compleretur.*

CXXVII.

Ptolemæi *Paconiam*, Πακωνίαν, Agathodæmon in Tabula ante ostium Bathis locauit, quem Cluuerius sequitur: sed ordo Ptolemæi post Aegates locum postulat. Sunt qui Apomianam Hirtii B. Afr. cap. ii. Paconiam Ptolemæi esse, alterutro vocabulo corrupto, contendunt.

CXXIIX.

Drepano obiecta insula parua, instar scopuli, Πελαῖς Græce, hoc est *Columbaria* dicta. Zonaras Tom. ii. pag. 64 de consule Numerio Fabio: τῷ Δρεπάνῳ προσήδευε καὶ ἐπεβάλευσε τῇ νηαὶ τῇ Πελαΐδι καλαμμένη προκατειλημμένη πρὸς Καρχηδονίαν, στρατιῶται πέμψας νυκτός, οἱ τὰς Φερεῖς κτείναντες, τὴν νῆσον εἶλον, *Drepanum obsedit, & insulae Columbariae, a Carthaginienfibus præoccupatae insidiatus est, noctu missis militibus, qui, occiso præsidio, insulam ceperunt.* Sic Latinus interpres, ad Πελαΐδα, columbam, id nomen reducens.

CXXIX.

Nobiliiores sunt *Aegates* insulae, Lilybaeo promontorio oppositæ, ad quas Romanorum victoria finis impositus est bello Punico primo. Male quidam *Aegades* scribunt repugnante syllabæ ipsius quantitate, & melioribus libris omnibus. Varro de Vita pop. Rom. lib. iii. apud Nonium in CATAPULTA, postea C. Lutatio consuli apud *Aegates* insulas, quum ipse catapulta ictus esset. Corn. Nepos Hamilcare cap. i. Carthaginienfes classe apud insulas *Aegates* a C. Lutatio consule Rom. superati. Liuius lib. xxi. cap. x. oratione Hannonis in senatu Carthaginienfi: *Aegates* insulas Erycemque ante oculos proponite. Et cap. xli. qui ad *Aegates* pugnauiere insulas. Et Pomponius Mela lib. ii. cap. vii. Contra Carthaginis finem *Tarichiae* & *Aegates*, Romana clade memorabiles: id est quam dedere Pœnis Romani. Adi interpretes. Et Florus lib. ii. cap. ii. *Lutatio Catulo* consule tandem bello finis impositus apud insulas, quibus nomen *Aegates*. Syllabæ mediæ quantitatem docet Silius lib. i. vers. 61 de Hannibale:

- - - auct *Aegates* abolere, parentum Dedecus.

Et lib. iv. vers. 79 de Carthagine,

- - - - - quæ mixta sub æquor
Aegates inter vasto iacet obruta ponto.

Et lib. vi vers. 684 in pictura templi Liternensis:

Addiderant geminas medio consurgere fluctu

Aegates, laceræ circum fragmenta videres Classis.

Quas geminas dixit poeta, tres reuera numerantur, eiusdem prope magnitudinis, nec longius remotæ a Lilybæo. Polybius lib. i cap. XLIV *Aegusas* vocat, ab vna earum, quæ *Aegusa*, Αἰγῶσα νήσος Ptolemæo. Missum ait Carthagine trierarchum, qui Lilybæum obsidione liberaret. Hic καθερμιθὲς ἐν ταῖς καλεμέναις Αἰγῶσαις, μεταξύ δὲ κειμέναις Λιλυθαίᾳ καὶ Καρχηδόνης ἐπετήρει τὸν πλῆν, *ad Aegusas, ut vocant, insulas adpulsus commodam adnauigandi tempestatem præstolatur.* Et cap. LX de prælio ultimo belli Punici primi: ἐπλεύσε πρὸς τὴν Αἰγῶσαν νήσον, τὴν πρὸ τῆς Λιλυθαίᾳ κειμένην, *nauigauit [Lutatius] ad insulam Aegusam, quæ ante Lilybæum sita est.* Cluuerius eandem putat Hirtii Aponianam esse, B. Afr. cap. II Ceterarum nomina videtur Ptolemæus prodidisse, dum post Vsticam & Osteodem tres insulas memorat, *Phorbantiam, Aegusam & Hieram*, quæ tres Aegates putantur esse, ut Phorbantia septemtrionem spectet tamquam proxime post Osteodem posita; ceteræ sic ordine subiiciantur.

CXXX.

In Africo mari sunt *Melite*, nunc Malta: & huic adiacens *Gaulos*, nunc Gozo: & inde occasum versus *Cosyra*. Scylax & Ptolemæus illas ad Africam reiecerunt: sed propiores sunt Siciliae, eique ab Romanis contributæ. Prima *Melite*, ambiguo accentu mediæ, sed verius correpto. Ouidius Fastor. lib. III vers. 567

Fertilis est Melite, sterili vicina Cosyra.

At Arator in Actor. Apost. cap. XXVIII

Mensibus hibernis tribus in regione Melite

Multiplicem dat Paulus opem.

Plinius lib. III cap. VIII *Insulæ in Africam versæ: Gaulos, Melita, a Camarina LXXXIV M. passuum; a Lilybæo CXIII; Cosyra.* Mela lib. II cap. VII *Africam versus, Gaulos, Melita, Cosyra.* Diodorus Siculus lib. V cap. XII *Melitæ insulæ portus bonos laudat & urbem bene ædificatam, nec non omnis generis artifices, & in his maxime linteaminum subtilissimorum textores: id quod a Phœnicibus habuerint, primis eius insulæ colonis.* Quum in Romanam ditionem venit, quamuis πρῶτον, principem aut præfectum habuerit, qualis ille in Actibus sacris est cap. XXVIII comm. 7, & veteri inscriptione ΠΡΩΤΟΣ ΜΕΛΙΤΑΙΩΝ; prætori tamen Siciliae subiecta fuit. Cicero Verrina de Signis cap. XLVI *Insula est Melita satis lato ab Sicilia mari, periculosoque disiuncta: in qua est eodem nomine oppidum, quo iste [Verres] nunquam accessit: quod tamen isti textrinum per triennium ad muliebrem vestem conficiendam fuit.* Addit religiosum Iunonis fanum haud longe ab oppido positum, quod Verres per seruos spoliauerat. Silius lib. XIV vers. 252 *lanigeram* cognominat, vnde copia est textrinae: etiam mediam, ut Ouidius, corripuit,

Lanigera Melite, & litus piscosa Calacte.

CXXXI.

De *Gaulo & Cosyra* in ipsa Melite iam diximus, Plinium, Melam, Ovidium laudantes: addimus quæ restant aliorum. Diodorus dicto loco, *Γαυλὸς πᾶσι γῆσι καὶ λιμένι ἐνκαίρως κερκομένη, Φοινίκων ἀποικίος, Gaulos insula in alto sita, portuum commoditate præstans, a Phœnicibus primum frequentata.* Et antea dixerat æque ut Melitam, πόλιν, oppidum habere. Scylax Periplo pag. 118 *Μελίτη πόλις καὶ λιμὴν, Γαυλὸς πόλις, Melite oppidum & portus: Gaulos oppidum.* Antiqua inscriptio Melitensis apud Sponium Misc. Erud. Antiq. pag. 190

CHRESTION AVG. L. PROC.

INSVLARVM MELIT. ET GAVL.

Et Silius Italicus lib. xiv vers. 275

- - - strato, Gaulos, spectabile ponto.

Incolæ *Gaulonitæ*. In lapide Melitensi apud eundem Spon. p. 192 *PLEBS GAVLITANA. Municipium fuit. Ibidem ex lapide ipsius Gauli insulæ: MVNICIPIVM GAV.... & sub statua: PATRONO MVNICIPIII. Itidem alio: R. P. GAVL. CVRANTE.*

CXXXII.

De *Cosyra* Ptolemæus lib. iv cap. iii extr. *Κόσσυρα νῆσος καὶ πόλις, Cosyra insula & oppidum.* Scylax: ἀπὸ Κόσσυ & ἐπὶ Λιλυθαίων ἀκρωτήριον Σικελίας, πρὸς ἡμᾶς μίαις, a Cosyro ad Lilybæum, Siciliæ promontorium, navigatio unius diei. Scribitur enim Cosyra, Cosura, Cossyra, & auctoribus Scylace ac Stephano Κόσσυρος, Cosyrus. Silius xiv vers. 273

Et bellare Tabas docilis, Cossyraque parua.

quæ duplicatio non tam propter metrum est, quia Ovidius supraprolato versu corripuerat primam; quam quia vsus veterum geminum S in hoc vocabulo postulabat. Strabo lib. vi pag. 191 *Κόσσυρα πρὸ τῆς Ἀσπίδος Κερχηδοικῆς πόλεως, ἣν Κλυπείαν καλεῖσι μέση ἀμφοῖν κειμένη, Cossura ante Lilybæum & ante Aspidem siue Clupeam, Africæ urbem, in medio sita.* Et quinque nummi apud Philippum Parutam, & Holstenium ad Stephanum Notis geminato sibilo COSSVRA. Potius ergo Ovidius corripuit metri causa syllabam, quæ longa erat, extrusa littera altera gemellarum. Ex Strabonis verbis etiam elucet, falli Byzantium illum Stephanum seu eius breuiatorem, qui Κόσσυρον, Cosyrum, Siciliæ insulam, a Κόσσυρα, Cosyra insula Africæ distinxit.

CAPVT XIII.

DE

G R A E C I A.

I.

GRæciæ vocabulum nunc vniuersas illas terras, quæ Illyrico, Dardania, Thracia & tam Hadriatico Ionioque, quam Aegæo mari continetur,